

MATERIÁLY
XIII MEZINÁRODNÍ VĚDECKO - PRAKTICKÁ
KONFERENCE

VĚDECKÝ PRŮMYSL EVROPSKÉHO
KONTINENTU - 2017

22 - 30 listopadu 2017 roku

Volume 7

Praha
Publishing House «Education and Science»
2017

Vydáno Publishing House «Education and Science»,
Frýdlanská 15/1314, Praha 8
Spolu s DSP SHID, Berdianskaja 61 B, Dnepropetrovsk

Materiály XIII Mezinárodní vědecko - praktická konference «Vědecký průmysl evropského kontinentu - 2017», Volume 7 : Praha. Publishing House «Education and Science» -100 s.

Šéfredaktor: Prof. JUDr Zdenák Černák

Náměstek hlavního redaktora: Mgr. Alena Pelicánová

Zodpovědný za vydání: Mgr. Jana Štefko

Manažer: Mgr. Helena Žáková

Technický pracovník: Bc. Kateřina Zahradníková

**Materiály XIII Mezinárodní vědecko - praktická konference ,
«Vědecký průmysl evropského kontinentu - 2017»**

Pro studentů, aspirantů a vědeckých pracovníků

Cena 50 Kč

ISBN 978-966-8736-05-6

© Authors , 2017

© Publishing House «Education and Science» , 2017

FILOLOGIE

Metody výuky jazyka a literatury

Бейсенбаева Л.А.

М.Х. Дулати атындағы үш тілде оқытатын мамандырылған №8 гимназиясының қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі

ҮШ ТІЛДІ МЕҢГЕРУ – ЖАРҚЫН БОЛАШАҚТЫҢ КЕПІЛІ

Abstract

Trilingual language is the need for life. It determines today's life and is a common norm. The ability to master three languages is a competitive country citizen. Complying with global knowledge and innovative trends in Kazakhstan's well-educated, well-educated Kazakhstani people will help to learn English.

Түйіндеме

Үштұғырлы тіл өмірдің қажеттілігі. Бұл бүгінгі елдің тыныс-тіршілігін айқындайды және жалпыға ортақ қалыпты норма болып саналады. Үш тілді қатар меңгеру бәсекеге қабілетті ел азаматының міндеті. Қазақстанның білікті, білімді әр азаматын ғаламдық ақпараттар мен инновациялық ағынына ілесу ағылшын тілін үйренуге жетелейді.

«Қазақстан әлемде жоғары білімді, халқы үш тілді де: қазақ тілін – мемлекеттік тіл ретінде, орыс тілін – ұлтаралық қатынас тілі ретінде және ағылшын тілін – жаһандық экономикаға нәтижелі өтудің көмекші тілі ретінде еркін меңгерген ел болып танылуы керек». Н.Ә. Назарбаев «Жаңа әлемдегі жаңа Қазақстан», біз білім беру саласының өзекті мәселелерін қайта қарастыруды талап ететін, адам қызметінің барлық салалары жаһандану үдерісін кешіп жатқан дәуірде өмір сүріп жұмыс істейміз. Сондықтан, бүгінгі таңда ақпараттық және коммуникативтік құзыретілікпен қатар көпмәдениеттілік те жаһандық «Ұрпағы білімді халықтың болашағы бұлыңғыр болмайды» дегендей, жас ұрпаққа саналы, мағыналы, өнегелі тәрбие мен білім беру бүгінгі күннің талабы. Тілдің адам өміріндегі ең шешуші рөл атқаратыны әркімге де түсінікті. Ол танудың, түсінудің, дамудың құралы. Көп тіл білу біздің мемлекетіміздің халықаралық байланыстарын дамытуға мүмкіндік беретін тұлғааралық және мәдениаралық қарым-қатынастардың аса маңызды құралы болып табылады. Қазақстан Республикасының шетелдермен халық-аралық байланыстары күннен-күнге арта түсуде.

Президентіміз Н.Ә.Назарбаев Қазақстан халқына Жолдауындағы білім беру жүйесінде үш тілдің – мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін, ұлтаралық қатынас тілі ретінде орыс тілін және әлемдік экономикаға үйлесімді кірігу тілі ретінде ағылшын тілін меңгерген, бәсекеге қабілетті маман даярлау міндетін атап көрсеткенін білеміз. Бұл дегеніміз оқу орындарына жаңа міндеттер, жаңа талап, жаңа мақсаттар қойып отыр дегенді түсіндіреді. Негізгі мақсаты – өмірден өз орнын таңдай алатын өзара қарым – қатынаста өзін еркін ұстап, кез келген ортаға тез бейімделетін, белгілі бір ғылым саласында білімі мен білігін көрсете алатын, көптілді және көпмәдениетті құзіреттіліктерді игерген полимәдениетті жеке тұлға қалыптастыру. Тек қана жоғары оқу орындарында ғана емес, сонымен бірге, мектептерде де көптілді білім беру үшін тілді терең меңгерген мұғалімдер дайындау жұмысы да дұрыс шешілуі тиіс. Бір жағынан мемлекеттік тілдің қызмет аясын кеңейту бізде шешімін таппай жатқан мәселе. Ол ұлттық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайтудағы ролін арттыру ең басты мәселелердің бірі.

Қазақстанның болашағы көптілді білім берумен қатар 12 жылдық білім беру саласында осы мақсатты жүзеге асыру мәселесі болып саналады. Сондай-ақ 12 жылдық білім беру үлгісіне ауысу мұғалімнен инновациялық, шығармашылық тұрғыдан ойлауды талап етеді. Кәсіби педагогикалық шеберлікті, шынайылықты талап ететін қазіргі заманда ұстаздың әрбір ісін, жоспарын мұқият зерделеуін қажетсінеді. Яғни жаңаша білім беруде оқытушыларға қойылатын талаптар. Сондықтан көптілді білім берудің басты мақсаты әлем бірлестігінің жағдайында бәсекеге түсе алатын көптілді тұлғаны дамыту. Көптілді білім берудің басты мақсаты әр оқушының жеке қабілеттерін көптілді дамытуды қамтамасыздандыратын жағдай жасау. Әртүрлі деңгейдегі мәселелерді шешуге бағытталған оқушылардың жобалары. Көптілді меңгерген, өзін-өзі әлеуметтік және кәсіби билеуге, өздігінен дамуға, өздігінен жетілуге қабілетті тұлға. Бүгінде елімізде ағылшын тілді мамандарды даярлау ісіне ерекше мән берілуде. Алайда, бізде қазақ және орыс тілдерін игеру сияқты ағылшын тілін үйрену, сондай-ақ осы тілде сабақ беруде көптеген кемшіліктер бар. Оның салдарын барлығымыз сезініп отырмыз. Көптілді білім беру жүйесі аясында білім саласындағы оқу-әдістемелік құралдар қайта қарастырылады. Себебі осы саладағы ағылшын тілін оқыту жұмысы әлемдік талапқа сай емес.

Осыған байланысты келешекте осы мәселені шешу үшін нақты іс-шаралар өткізілу керек. Сондықтан жоғары білім беруді жаңартудың негізгі құжаттарында ең негізгі мақсат білікті маман даярлау деп көрсетілген болатын. Ол жауапкершілігі мол, өз мамандығы бойынша халықаралық стандарт деңгейінде тиімді іс-әрекетке қабілетті болуы, кәсіби деңгейінің өсуіне ынталы болуы, әлеуметтік және кәсіби бейімділігі жоғары, үш тілді: мемлекеттік тілді-қазақ тілін, ұлтаралық қатынас құралы ретінде орыс тілін, дүниежүзілік экономикалық кеңістікке кірігу тілі ретінде ағылшын тілін еркін меңгерген тұлға болуы тиіс. Бұл міндетті шешудің маңыздылығы Қазақстанның жаһандану жағдайында ұлттық білім жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін арттыруға ұмтылысымен анықталады. Оның жүзеге асырылуына Елбасы Н.Ә.Назарбаевтың «Тілдердің үш тұғырлылығы» мәдени жобасы септігін тигізді деп айтар едім. Қазақстандықтардың үш тілді еркін меңгеруі туралы идеяны тәжірибе жүзінде іске асыру бүгінде отандық мектептен маманның шығармашылық өзін-өзі жетілдіру саласын дамытуға, мемлекеттік тілдің қоғамдық өмірдің барлық саласында қызмет етуін қамтамасыз етуге, оның ұлтаралық келісім мен қазақстандық патриотизмді нығайту факторы ретіндегі рөлін арттыруға, орыс тілінің лингвистік белсенділігін сақтауға және ағылшын тілін ғылыми ақпарат пен жаһандану экономикасына сәтті кірігу тілі ретінде енгізу бағытталған көптілді білім беруді енгізуді талап етеді. Бұл мәселенің бүгінде мемлекеттік деңгейде талқыланып, білім реформалары аясында қарастырылып отырғандығы қуантады. Қазіргі таңда оқушыларға компьютермен, интернетпен, интербелсенді тақтамен сабақ өткізу толығымен жолға қойылып отыр. Көптеген мұғалімдер осы уақытқа дейін техникалық құралдармен сабақ өтіп, оның қаншалықты тиімді екенін дәлелдеді. Компьютермен сабақ өткізу арқылы оның қолданылуын үйрене отырып телесабақтарды тың, жаңа деңгейде өткізуге, оқытушы мен оқушының қарым-қатынасының педагогикалық және методикалық тұрғыдан сараланып алынған алуан түрлі қызмет түрлерінің қолданылуы жүзеге асады. Компьютерді қолдану барысында өздерін қызықтыратын әр түрлі мәселелерді шешуге болады және талқылайды. Компьютермен бала жазады, оқиды, түрлі тестер орындайды. Техникалық құралдарды пайдаланудың ең тиімді жағы уақытты ұтасың, дәл, тиянақты оқу-материалдарын алдын-ала дайындап, оқушыға беріп отырсаң өзінен-өзі жасауға тырысады, қызығады, жасамай, үлгермей отырған оқушы

болмайды, себебі оның алдында бәрі дайын тұр. Соңғы кезде уақыт көрсетіп отырғандай, мұғаліммен салыстырғанда оқушыда көп ақпарат болатыны кейінгі көрсетілген тәжірибелер дәлелдеп отыр. Сондықтан әрбір мұғалім өз қызметіне ақпараттық технологияны пайдалана білуі қажет. Бұл мәселе білім беруді ақпараттыңдырудың қажетті шартына айналып отыр. Қазіргі кезде адамның кәсіби шеберлігіне, білім өрісіне, зиялылық және танымдылық деңгейіне өмірдің өзі биік талаптар қойып отыр.

Халқымыз ежелден тіл абыройын биік көтеріп, әдетте тіл жөнінде, тіл – адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы деп, оған жай-жадағай анықтама берілгенімен, іс жүзінде тіл тек адамдар ара қарым-қатынас жасау құралы ғана болып қалмастан, қайта онан да маңыздысы, ол белгілі бір ұлттың ұлттық сана-сезімі, халықтың халықтық қасиеті, оның жалпы тарихы, әдет-ғұрпы, мәдениеті қатарлыларды тұтастай өз бойына қамтып жататын күрделі ұғым. Сондықтан тіл мейлі қайсы ұлттың болмасын тарихы мен тағдырының, тәрбиесі мен тағылымының, бүкіл халықтық болмысының баға жетпес асылы, сарқылмас құнды қазынасы, ұлт рухының ұйтқысы болып келген. Бүгінгі таңда елімізде «Көптілділік» мәселесі көкейкесті мәселелердің бірі болып саналады. Елбасымыз сол үшін де тілдердің үштұғырлылығын міндеттеп отыр. Көптілділік мәселесі – Қазақстан үшін ғана емес, бүкіл әлемнің алдында тұрған көкейтесті мәселелердің бірі, себебі, жаһандандыру және киберкеңестікке шыққан заман тілдерді білуді талап етеді.

Елбасы Н.Ә.Назарбаев өзінің жылдағы дәстүрлі Жолдауында «Тілдердің үш тұғырлығы» мәдени жобасын іске асыруды жеделдету тиістігіне ерекше мән береді. Сонымен қатар бүкіл қоғамымызды топтастырып отырған мемлекеттік тіл ретінде қазақ тілін оқытудың сапасын арттыру қажеттілігіне ерекше назар аударады. Сондықтан қазақ тілін тереңдетіп оқыту, сонымен қатар көптілділікті меңгеруді жолға қою- бүгінгі таңдағы орта білім жүйесінде педагогикалық үрдістің негізгі бағыттарының бірі. Әлемдік білім беру іс- тәжірибесінде көптілді және билингвалды білім беру жаңалық емес. Қазақстандық білім беру жүйесінде көптілді және билингвалды білім берудің халықаралық іс-тәжірибесінде қолданыс тапқан моделдерін енгізу- жаңа педагогикалық проблема, өйткені ол жаңа жағдайларда шығармашылық тұрғыдан іске асырылуы тиіс. «Тілі бірдің-тілегі бір», «Тіл тағдыры-ел тағдыры» екендігін жадымызда ұстай отырып, ел бірлігінің негізі- тіл бірлігіне қол жеткізу жолында қызмет ету парыз.

Ендеше жас ұрпақтың қазақ тіліне деген сүйіспеншілігін, өзге тілдерді оқып білуге деген қызығулары мен ұмтылыстарын арттыру арқылы олардың Отанға деген махаббаттарын оятып, өз тағдырын ел тағдырымен мәңгілікке байланыстыратын ұрпақ болып қалыптасуына қол жеткізу- басты міндетіміз.

Қорыта айтатын болсақ, көптілді білім беру бағдарламасы аясында үштілді меңгеру тәжірибесін жинақтап, әлемдік деңгейде көтерілуіміз керек. Бұл оқушылардың халықаралық жобаларға қатысуын кеңейту, шетелдік әріптестермен ғылыми байланыстарын нығайтуға, шетел тілдеріндегі ақпарат көздеріне қол жеткізуіне мүмкіндік береді.

Пайдалынған әдебиеттер тізімі:

1. ҚР Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, 2012 ж.
2. «Қазақстан-Zaman» газеті; 15 қазан 2015 жыл.

Rétorika a stylistika

Ph.D. Tomilina A. O.,

Kryvyi Rih state pedagogical university,

THE IMPLEMENTATION OF THE MANIPULATING CONTENT THROUGH THE USE OF SO CALLED EMPTY WORDS IN COMMERCIALS

The content of the advertising text should be clear, at the same time it has to intrigue the reader, make one's offer more attractive compared to the others.

The advertising text is characterized by a certain structure and lexical content, including: 1) headline, 2) subhead, 3) main advertising body, 4) echo-phrase (or endline).

In the process of creating the advertising text the question what word to choose to make the right impression appears. Thus, a number of principles by which words take an advantage when are used in the text of commercials can be identified:

1. multiple meaning words (taste, freshness, purity, etc.)
2. the presence of a positive kind of association (good, excellent, unique);
3. abstract concept that is denoted with a word (beauty).

The absence of the objects of the material world unites some of these words. The interpretation of the names is connected with the concept of denotation (or subject matter). If denotation of a name does not exist as a real object, this name is considered to be denotatively deprived and has only one meaning. In such cases these words are called "empty". The term "empty words" corresponds to the notion of figurative speech, in which there is no image. Due to the fact that a customer is influenced via advertising not by a product itself but its image which is created by an advertiser lexical and semantic content of commercials is essentially important. Therefore empty words play a significant role in the matter in question representing a special system of words which are responsible for the creation of product image. They serve as a tool of influence on a recipient of the message lifting him/her out of indifference and realizing a copywriter's aim. The main peculiarity of empty words as their name implies is the absence of an exact denotation or substantive issues. This very feature of the semantics of empty words ensures a favourable image of a product/ service and is an essential prerequisite for the achievement of a desired influence on a recipient. Empty words imply suggestiveness; the presence of a semanteme of positive assessment which suggests associations; abstract nature. Empty words can be represented by nouns, verbs and adjectives as well. The 'emptiness' in question arises as a result of the fact that advertisers seek to use

an approach which implies not to use the whole semantic potential of a word but only that part of it which provides a bright catchy and attractive image in order to distinguish it on the market. This peculiarity of empty words leads to the absolute interchangeability of some of them. These are words which include connotations (additional meanings) in their semanteme structure under the circumstances of the absence of denotation. The words in question transform into empty ones in the context (that is in terms of texts of commercials), in other texts they preserve their meanings.

On this basis we can classify some words of advertising texts as "empty ones". It has been noticed that there are lots of abstract names among empty words. Abstract nouns can be classified into the following groups with the meaning of "quality", "action" and "state". Having studied the available advertising material, it can be stated that the largest group of abstract names is the group with the meaning of "action" (49%). The next group of abstract nouns (29%) is the group with the meaning of "state". The third group (22%) includes the abstract names of "quality".

As it has been mentioned above, an advertising text is divided into four main parts: the headline, subhead, the main advertising body and the endline. Having calculated the percentage of empty words in each part of advertising texts, it is possible to claim that the main advertising body is the biggest part, so it logically has a bigger amount of empty words. Though the researchers claim that the information in the other three parts is easier to remember and they all together contain 55% of empty words.

Thus being aimed at stimulating economic benefits, an advertising text uses a rich arsenal of stylistic techniques of psychological influence. One of these stylistic techniques is the use of the special nature of vocabulary – so called empty words. Analysis of different types of "empty" words suggests that advertisers intentionally do not use the whole semantic potential of words in order to get the customers' interest, to enchant them, to make them believe in the effectiveness of the advertised product.

References:

1. Goddard A. The Language of Advertising. Written texts — London and New York: Routledge, 2001. 134p.
2. Lazar G. Meaning and Metaphors. Activities to practice figurative language - Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 133p.
3. Schmid H.-J. English nouns as Connectional Shells. From Corpus to Cognition. – Berlin : N. Y. : Mouton de Gruyter, 2000.

Metody a úrovně metody pro jazyky

Manapova G.K., Manapov E.K.

Kazakh state women's teacher training university, Kazakhstan

CLIL - INNOVATIVE METHOD OF LEARNING FOREIGN LANGUAGES

Nowadays much attention is paid to introduction of multilingualism in the system of technical and professional education. Use of this technique allows teachers of special disciplines to work systematically and competently on integration of English at the lessons of special disciplines.

Teaching and learning method develop every time and it can change the educational process as a whole. Human development, technology, even culture are reasons to change the educational teaching method. The multicultural and multilingual era also support teaching method to create a good education, which focuses not only on content but also on language. In this century, researchers found a new teaching method called CLIL, which stands for Content and Language Integrated Learning and it is based on the idea that subjects like Physics, Mathematics, Chemistry, Biology, etc. can be taught and learned in a language which is not the student's mother tongue. CLIL method is gaining an increasing popularity in teaching English. The emphasis in the CLIL learning process is not on the language used to teach the subject but on the subject itself, which is often unrelated to language learning.

One can say that we can study English and Biology separately. But it has turned out that such combined lessons significantly increase motivation of students to the language study. Children often find it difficult to understand the need to learn English. They, of course, know that it will be useful to them sometime in the future, but it is such a vaguely distant perspective that it does not always motivate them enough to make efforts to learn the language right now. So, at the lesson where CLIL technologies are applied, language acts not as the purpose, but means of studying the other subject, that is, learners see that by means of English they can find new interesting information. Learning the language immediately becomes more meaningful, because it is used to solve specific problems now and here.

Of course, it is quite difficult to organize full studying of subjects in English, but CLIL technique elements take root into lessons of English successfully. For example, during one lesson children learn about Geography + English, history of medieval England, working out past simple tense at the same, on the other lesson — do a simple physical experiment and discuss it, using degrees of comparison of adjectives.

CLIL enables students to learn about various subjects as they listen to, talk about, read about and write about the content. Many language learning programs focus on teaching vocabulary that is used in everyday communication. CLIL incorporates subject-specific vocabulary in lessons.

Conversation activities in CLIL classes are very important to help students develop the ability to listen and speak about the subjects and the subject-specific vocabulary along with key sentence structures and other language. CLIL can be used in different areas of teaching including vocabulary comprehension since vocabulary is the common core of dealing with other language teaching skills such as reading, writing, speaking and listening. Thus CLIL means teaching through visuals and activities, presenting stories and teaching through fun and games.

Teachers can also present some authentic materials, such as newspaper articles or documentary clips, that use the grammar while teaching something related to a subject. Indeed, CLIL has a great deal of potential. Intercultural insight is becoming more and more valuable as the world becomes a smaller place.

So, the advantages of using CLIL are:

- it stimulates students' motivation and encourages them to learn both the language and the taught language;
- it has positive attitude changes in learners towards learning a language, and towards themselves as language learners;
- it helps to understand culture of the studied language which leads to student's sociocultural competence;
- it creates conditions for authentic language learning;
- it has a positive effect on language learning by putting the emphasis on meaning rather than on form;
- it develops students' multilingual interests and attitudes.
- it increases language competences and develops oral communication skills;

Thus, CLIL in our opinion, requires an innovative, creative thinking from the modern teacher, an ability to solve problems independently, realize personal and social importance of professional activity, be responsible for its result.

References:

1. Baker, C. and Jones,S.P Encyclopedia of the bilingualism and bilingual education. Clevedon:Multilingual matters.
2. Marsh,D. Content and language integrated learning (CLIL)

Аktуální problémy překládu

К.філол.н. МарченкоТ.А.

Сумський національний аграрний університет, Україна

ПЕРЕКЛАДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА ДНІПРОВСЬКОГО

У 1931 році Микола Тихонов, російський поет та письменник, пише повість «Війна» і в 1933 її видає. Цього ж року за її переклад береться знаний в Україні літератор та перекладач, член «Гарту», Пролітфронт, спілки «ВАПЛІТЕ» Іван Дніпровський (Шевченко): «Репресій І.Дніпровському пощастило unikнути, але його твори одразу по смерті були вилучені з бібліотек, а історики літератури писали про них з осторогою» [1; с.720].

Таке ставлення до роботи перекладача зумовлене небажанням, а, можливо, побоюваннями тогочасних критиків, літературних діячів допустити до широкого загалу джерела, що містили власнеукраїнську лексику, ще незросійщену радянськими письменниками. Епоху створення української радянської літератури І.Дніпровський характеризував як «велику нудьгу нашої епохи», а революційний підйом сприймав так, «що радість завжди ховає в собі порожнечу».

Дослідженню літературної творчості І.Дніпровського (Шевченка) присвячені роботи таких авторів: Ю.Голобородько (На землі Івана Дніпровського: / Про нашого земляка письменника І.Д. Дніпровського (Шевченка) // Літературна Україна, 1984. – 20 грудня), С.Сухопаров (А душа кричить негодованою дитиною: Рядки з листів І.Дніпровського до М. Пилинської: / Передм. та публ. С.Сухопарова // Слава праці, 1990. – (січень – жовтень)), Л.Баран (Іван Дніпровський: Невідомі сторінки творчості /До 100-річчя з дня народження //Наддніпряньська правда, 1995. – 11 лютого), Г.Немченко, О.Сирадоєва, Л.Куліш (Неспокійний і натхнений: /Про письменника-земляка І.Дніпровського.// Наддніпряньська правда, 1975. – 1 лютого), П.Параскевич (Іван Дніпровський і Микола Куліш: / До 100-річчя народження І.Дніпровського. // Наддніпряньська правда, 1995 – 21 березня), Л.Первозвана (Вони були друзями: /Про Івана Дніпровського та Миколу Куліша // Слава праці,

1991 – 27 березня), Н.Федкевич (Вшануймо пам'ять земляка: / Івану Дніпровському - 100 // Слава праці, 1995 – 15 лютого), М.Ходоровський (Гвалт заліза над душами: / Про Івана Дніпровського // Слава праці, 1990 – 18 жовтня) та ін., проте всі ці розвідки описують значною мірою літературну діяльність Івана Дніпровського, і зовсім мало, на жаль, приділяється уваги його перекладацькій діяльності.

Лексичний матеріал, представлений у повісті «Війна», - це джерело вивчення правопису 30-х років ХХ століття, військової термінологічної лексики, загальноновживаних лексичних одиниць, які й можна вважати історизмами, хоча з тенденцією до відродження у сучасній мові.

Найбільшої трансформації при перекладі зазнала фонетична система мови, що є зрозумілим з огляду на відмінність української звукової системи від російської.

Оскільки літеру *г* було вилучено лише у 1933 році, то вживання цієї літери не обмежено у творі і представлено такими загальноновживаними та власними назвами іншомовного походження: *Агадир – Агадир, багаж – багаж, Бараге- Бараге, бульдог – бульдог, вагон – вагон, вид- татунок, вульгарно – вульгарно, гвардия – гвардія, гетры – гетри, гильотина – гильотина, гласис – глясис, готический – готичний, Грей – Грей, граната – граната, гримаса – гримаса, дог – дог, зигзаг – зигзаг, Зигфрид – Зігфрід, изящество – елегантність, индиго – індиго, энергия – енергія, эрцгерцог – ерцгерцог, Копенгаген – Копенгаген, краги- краги, крючок – гачок, легенда – легенда, лигатура – лігатура, магазин – магазин, магистрат – магістрат, Португалия - Португалія, резина – гума, сигара – сигара, сигнализировали - подавали сигнал, фанг - фанг, шланг – шлянг, штейгер – штайгер: І ще вона звалась: ерцгерцог [2; с.18].*

Серед інших фонетичних відмінностей вирізняється вживання голосної *і* замість *и* в корені слів: Він закам'янів і придержував бінти на лівій руці [2; с.132]; І ніяке містечтво в світі не дасть видовища, яке було б трагічніше і досконаліше за це [2; с.209].

Для перекладу слів іншомовного походження характерна передача латинського буквосполучення *-ia-* українським буквосполученням *-ія-*: варіант – варіант, вариация – варіація, империалист – імперіаліст, материал – матеріал, специальный – спеціалічний, пролетариат – пролетаріят, социалист- соціаліст,

социализм - соціалізм, фиалка - фіялка: Більшість згаданих досягнень викликала б тільки поблажливу усмішку у багатьох так званих спеціалістів [2; с.5].

У творі широко представлено пом'якшення приголосних **-л-, -р-** як наслідок впливу західноєвропейських мов (німецької): аэроплан – аероплян, балкон – балькон, баллон – бальон, доллар - доляр, ирландец – ірляндець, исландский – ісляндський, записная книжка – бльокнот, эшелон – ешельон, клумба – клюмба, колорит – кольорит, Колумб – Колюмб, лабиринт –лябіринт, лавировать – лявірувать, лакей – льокай, Ламанш – Ляманш, лампа –лямпа, лейтенант – ляйтенант, ландшатурмист - ляндштурмист, металл – металь, мотоцикл – мотоцикль, одеколон – одекольон, парламент – парлямент, парляментери, плакат – плякат, план – плян, плац – пляц, продекламировать – продеклямувати, рамка – рямця, реклама – рекляма, роль- роля, тащившие – силюети, флакон – флякон, фламинго – флямінго, флот – фльот, циферблат – циферблят, шланг - шлянг шоколадный – шоколядний,: Бабуся дивилась їм вслід недовго і оберталась на фею і розкішно зникала серед величезних, пишних клюмб [2; с.33]; І хто міг подумати, що індиго відограє таку роллю? [2; с.135].

Література

1. Історія української літератури. ХХ століття. У 2кн. Кн.1.: 1910-1930-ті роки: Навч. посібник / За ред. В.Г.Дончика. – К.: Либідь. – 1993. – 784с.
2. М. Тіхонов. Війна. (переклад Івана Дніпровського). – Харк.: Ювілейна бібліотека Червоної армії. – 1933. – 216с.

Jazyk, řeč, komunikace

Макешова Ж.М. ф.ғ.к., доцент.

Қазақстан. Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік мемлекеттік университеті

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Еліміздің білім беру жүйесінде білім беру саласының барлық жағына жаңаша көзқарас, жаңаша қарым- қатынас (білім мазмұнын жетілдіру, жаңа базистік оқу жоспарына көшу, жаңа буын оқулықтары мен оқу-әдістемелік кешендерге көшу, т.б.)жаңаша ойлау калыптасуда.

Әдіскер ғалым А.Әлімов: «Бүгінде формалды білім жеткіліксіз. Сол себепті де біз өмір бойы өздігімізше үйренуіміз қажет»-деп, жастарға білім мен тәрбие берудің негізі болып саналатын жалпы білім беретін мектептердің педагогикалық үрдісін жақсарту бірінші кезектегі мәселе екенін атап көрсетеді.[1.32.] Ал білімнің мемлекеттік стандартын оқу үрдісінде басшылыққа алу және оны мектеп тәжірибесіне енгізуде мұғалім қызметінің орны зор.

Әдіскер ғалым Жанпейісова М.М: «Білім беру жүйесіндегі реформалар мен қазіргі мектептің тұлғалық-бағдарлы оқытуға бет бұруы болашақ мұғалімдердің кәсіби бағыттылығының даярлығына жаңа талаптар қояды. Білім беру жүйесі дамуының қазіргі кезеңі жаңа парадигмаға өтудің жолдарын іздестірумен, яғни білім берудің жаңа мақсатының жетістіктерімен байланысты»-дейді. [2.28] Оқыту үрдісін басқарудың педагогикалық-психологиялық мәселелерін анықтауда педагог пен оқушылардың арасындағы қарым- қатынастарды ұйымдастыру мұғалімінің теориялық білімінің болуын қажет етеді. Осыған орай,оқыту педагогикасы мен әдістемесі бөлімдерінде жаңа мазмұн, оны оқыту әдістемесін студенттерге игертудің түрлі жолдары іздестірілуде.

Оқу үдерісінде оқытудың инновациялық технологиясын жан-жақты қолдану барысында қазақ тілі мұғалімінің ғылыми-педагогикалық әдебиеттерді зерттеу арқылыәдіс-тәсілдерді қолдануы тиіс. Соңғы жылдарда «инновация» ұғымы кеңінен тарап, инновациялық қозғалыстар білім беру жүйесінің

жаңаруының маңызды тірегіне айналды. Олар бірнеше проблемалар тоғысында пайда болып, білім берудің жаңа мәселерін шешеді, білім беру үрдісінің үздіксіз жаңарып тұруына әкеледі.

Педагогикалық инновация- тұтас білім беру жүйесінің оның жеке бөлімдері компоненттерінің сипаттамасын жақсартатын және жаңалықтардан тұратын, мақсатты өзгерістер. Бұл-білім беру саласындағы әдіс-тәсілдердің жаңа түрлерін меңгеру үрдісі.

Ол жеке адамның және жалпы қоғамның іс-әрекетінің жаңа түрін жоспарлайды, ынталандырады және бүгінгі күндегі инновациялық білім беру оқу және әлеуметтік- тәрбиелік іс-әрекеттің үрдісі мен нәтижесін дамытады.

Педагогикалық инновацияларды сипаттайтын критерийлер:

А) оңтайлы нәтижелер алу үшін жұмсалатын мұғалімдер мен оқушылар күшінің құралдар шығынын тиімдендіру көрсеткіші;

Б) нәтижелік-мұғалімдер іс-әрекетінде алынған нәтижелердің белгілі бір тұрақтылығы;

В) жаңалықтарды жаппай тәжірибеде жасампаздықпен қолдану мүмкіндіктері болуы.

Бұл критерийлерді мұғалімнің білуі педагогикалық жасампаздық іс-әрекеттің негізі болып табылады.

Қазақ тілі мұғалімінің инновациялық іс-әрекеті келесі белгілермен сипатталады:

- өзінің жеке қасиеттерін есепке ала отырып, басқалардың инновациялық тәжірибесін өзгерту, жетілдіру, қабылдау қабілеті;

- жаңа ғылыми идеялар мен басқалардың тәжірибесінен хабардар бола отырып, жұмысының нәтижесін ұғыну қажеттілігінен;

- жаңа ғылыми зерттеулер, олардың әдістемелік жүзеге асуын үздіксіз тәжірибеге енгізумен;

- педагогикалық инновацияның жаңа әдістері мен тәсілдерін өз бетінше жасауымен;

- педагогикалық кертартпалықпен, артта қалушылықпен белсенді күрес жүргізумен.

Жоғарыда айтылғандарды есепке алғанда, мұғалімнің өнімді инновациялық іс-әрекеттінің көрсеткіштері мыналар:

- педагогикалық еңбектің тиімділігі;
- оқу-тәрбие үрдісіне қатысушылардың педагогикалық талаптары мен бағыттарының бірлігі;
- жеке тұлғаның шығармашылық тұлғасының калыптасуы;
- мұғалім беделінің өсуі;
- оқушылардың істі талдау әдіс- тәсіліне, дидактикалық ойларға үйренуі;
- оқу және білім алу үрдісінде зерттеу тәсілінің педагогикалық қызмет үлгісіндегі жаңалығы.

Қазіргі кезде әрбір қоғам мамандарының алдына қойған талаптарына сәйкес «маман моделін» маман профессиограмасын жасау міндеті-жұртшылықтың назарын өзіне аударуда.

Қазақ тілі сабағында оқушының өзіндік әрекеттерді ұйымдастырып, оны басқарушы бола алатындай дәрежеге жеткізу үшін білім мазмұнын даму тенденциялары мен оқу үрдісін инновациялық технологиялар негізінде ұйымдастырып, сабақтың түрлері мен әдіс-тәсілдерін білімділік ұстанымы тұрғысында жетілдіру қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Әлімов А.Қ. Интербелсенді әдістемені ЖОО-да қолдану мәселелері. Оқу құралы/ Әлімов А.Қ.-Алматы, 2013.-448 бет
2. Жанпейісова М.М. Модульдік оқыту технологиясы- оқушыны дамыту құралы ретінде. –Алматы, 2002.75-бет
3. Бұзаубақова К.Ж.. Жаңа педагогикалық технология. (Оқулық) Тараз. ТарМУ, 2003ж.

Набидуллин А.С.

Шет тілдер және іскерлік карьера университеті

Aibosha@mil.ru

ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚ

Функционалдық сауаттылықты дамытудың жалпы бағдары Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламада нақты көрсетілді. Осы бағдарламаны басшылыққа ала отырып, ҚР Үкіметінің 2012 ж. 25 маусымдағы №832 қаулысымен «Мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары» бекітілді. Бұл ұлттық жоспар – білім сапасын жетілдірудің негізгі бағдары. Жоспарда мақсат, міндеттер нақты қойылған, ағымдағы жағдайды талдау, мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту тетіктері, білім стандарттарын, оқу бағдарламалары мен жоспарларын жаңарту, оқыту нысандарын, әдістері мен технологияларын жаңарту, оқыту нәтижелерін бағалау жүйесін дамыту, қосымша білім беруді дамыту, күтілетін нәтиже, қажетті ресурс нақты көрсетілген.

«Функционалдық сауаттылық» ұғымының педагогикалық теорияда және практикада ғылыми тұрғыдан анықталуына келер болсақ, психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде бұл ұғымның бірізді анықтамасы әлі күнге берілмеген.

Сауаттылық – көпқұрылымды. Қазіргі түсінік бойынша – бұл жай ғана жаза алу және оқи алу емес. Сауатты адам – бұл өзінің білімдік әлеуетін одан әрі жинақтауға және дамытуға дайын адам. Сауаттылық адамға алдағы мүмкіндіктерін анықтауға жағдай жасайды, яғни сауатты адам өзінің алдағы әрекетін алдын ала болжауға қабілетті болады.

Қазіргі педагогикалық терминологиялық сөздікте «функционалдық сауаттылық – адамның қоғам өмірінің барлық салаларында сауатты, білікті түрде қызмет ете алуы» деп түсіндіріледі.

Сауаттылық ұғымының мазмұндық көлемі қоғам тарапынан жеке адамның сауаттылық деңгейіне қойылған талаптармен бірге өзгеріп келеді. Сан

ғасырлар бойы «сауатты адам» ретінде оқып, жаза алатын адамды таныды, ал оқып, бірақ жаза алмайтын адамды «жартылай сауатты» деп есептеген. Бұл үрдіс ХХ ғасырдың соңына дейін жалғасты. Анықтамалықтарда, түрлі педагогикалық, энциклопедиялық сөздіктерде сауаттылық термині «ана тілінің заңдылықтарын ауызша және жазбаша сөйлеуде белгілі бір деңгейде білу дағдысы» деп түсіндірілді.

Халықаралық тәжірибе бойынша «сауаттылық» ұғымын, оның құрылымын анықтау мәселесі ХХ ғасырдың орта тұсында халық санағына қатысты жиындарда қарастырылды. 1958 жылы Париж қаласында өткен ЮНЕСКО-ның бас конференциясында барлық елдерде халық санағын жүргізе отырып, тұрғындардың ішінде сауатты адамдардың санағын анықтау ұсынылды, бұл ретте сауатты адам ретінде оқып, жазылғанды түсінетін және өзінің күнделікті өмірі туралы қысқаша мазмұндап жаза алатын адам саналса, жоғарыда айтып өткеніміздей, тек оқи алатын адам – жартылай сауатты болып саналды.

Педагогика ғылымында «функционалды сауаттылық / сауатсыздық» жаңа ұғымы табылады. Бұл ұғым өткен ғасырдың 60-жылдары пайда болып, дамыған елдерге қатысты халықаралық мәселе ретінде ЮНЕСКО-ның құжаттарында белгіленді.

70-жылдардың ортасына қарай халықаралық тәжірибеде «сауаттылық» ұғымының түсініктемесіне өзгеріс енді. 1965 жылы Тегеранда өткен сауатсыздықты жоюға арналған Бүкіләлемдік конгресте «функционалды сауаттылық» термині ұсынылды, ал 1978 жылы Білім беру саласындағы статистиканы халықаралық стандарттау туралы ұсыныста ЮНЕСКО тарапынан ұсынылған түсініктеме қайта қарастылып, «функционалды сауаттылық – барлық әрекет түрлерінде болады, тиімді қызмет ету үшін қажет сауаттылық және өзін-өзі және қоғамды (әлеуметтік ортаны) дамыту үшін оқу мен жазуды пайдалану мүмкіндігі» деп анықталды.

Өткен ғасырдың 80-жылдарының соңында «сауаттылық» ұғымы кеңейе бастады.

Осылайша сауаттылық ұғымының нақты мазмұны тарихи тұрғыдан қоғамның жеке адамның дамуына қойған талаптарының өсуімен бірге кеңейе түсті.

Қазіргі қоғамдық өмірдің басты белгісі – қоршаған әлемнің үлкен жылдамдықпен өзгеруі. Адамзат тарихында алғаш рет зат, идея, технология ұрпақтар сабақтастығынан да тез ауысып жатқаны белгілі. Мұндай өзгерістер қоғамның барлық салаларына, соның ішінде білім беру жүйесінде де айтарлықтай ықпал етуде. Жаңа қоғам өмірдің жаңа талаптарына және кәсіби әрекетке сәйкес адамдарды дайындауды, осы ортада өзбетінше әрекет етуге үйретуді, оның мүмкіндіктерін тиімді пайдалануды және кері әсерлерден қорғауды үйретуді қажет етеді.

Білім беру жағдаяттарының ерекшелігі ретінде көптеген елдердегі тұрғындардың білім деңгейі функционалды сауаттылықты қамтамасыз етпеу фактісін атауға болады. 1987 жылы Канадада жүргізілген зерттеу қорытындысы бойынша 18 жастан жоғары 3 миллионға жуық канадалықтар функционалды сауатсыз, бұл жалпы халықтың 29,5 %-ын құраған. Функционалды сауатсыз адамдардың 50 пайызы оныншы сыныпты бітірсе, үштен бір бөлігі орта мектепті, ал 8 пайызы университет дипломын иеленген адамдар болған.

Осындай нәтижелер басқа да елдерде де анықталған, Зерттеуші Клаус Мозердің 1999 жылы Ұлыбританияда жүргізген жұмыстарының нәтижесінде 7 миллион (ересектердің 5-тен 1-і) британдықтың функционалды сауатсыз екенін анықталған. Сондай-ақ 3 миллионға жуық немістер функционалды сауатсыздардың қатарынан саналады.

XXI ғасырдың басында АҚШ-тағы функционалды сауатсыздар қатары 84 миллион болған, 25 миллион адам дәрідегі көпіршіктердің не екенін түсінбеген, 22% ересектер конвертке мекенжайды дұрыс жаза алмаған. Осыдан кейін 75%-ға жуық ірі компаниялар өз жұмысшыларына оқу дағдысын жетілдіру үшін бағдарламалар ұсынуға мәжбүр.

Қазіргі таңда білім сапасын бағалау бойынша ірі зерттеушілер ретінде мойындалған бірнеше ұйымдар бар, олардың қатарында IEA, TIMSS, PISA (Programme for International Student Assessment) сияқтыларды атауға болады. Мұндай зерттеулерге әлемнің 50-ге жуық мемлекеті қатысады, оларда көбінесе өсіп келе жатқан жастардың білім деңгейі бағаланады.

Мәселен, **PISA** – халықаралық білім жетістіктерін бағалау бағдарламасы.

2013 жылдың 3 желтоқсанында Экономикалық әріптестік және даму ұйымы PISA-2012 қорытындысын жариялады. 65 елдің ішінде қазақстандық

қатысушылар математикадан 49-шы орын алды. 52 орын – жаратылыстану дисциплинасынан, 63 орын оқу сауаттылығынан деп мәлімдеді.

2000 жылы алғаш рет ұйымдастырылған зерттеу әр үш жылда бір рет болады. Біздің ел PISA-ға осымен үшінші рет қатысқалы отыр. Алғашында 32 елде өткізілген бағдарламаның маңыздылығын түсінген мемлекеттердің саны артып келеді. PISA-ға 2015 жылы 70-ке жуық ел қатысқан.

Зерттеуге қатысатын білім беру ұйымдарының тізімін АҚШ-тың WESTAD халықаралық ұйымы іріктейді. Қатыстырылатын мектептер мен оқыту орталықтарының тізімі PISA-ның басталуына бір ай уақыт қалғанда жария етіледі.

Үздіксіз білім беру тұжырымдамасы тұрғысынан функционалды сауаттылық компоненттерін меңгеру / иелену үдерісі өмір бойына созылады. Демек, адамның функционалды сауаттылығы тоқтап қалатын үдеріс емес, адам функционалды сауаттылық компоненттерін толықтыра отырып, өзін дамытады, осы арқылы қоршаған қоғамның дамуына үлес қосады.

Ғалымдардың пайымдауынша, қазіргі жағдайда сауатты адам ретінде білімді өзбетінше алатын, қорытатын және тиімді түрде пайдаланатын адам қарастырылады, ол оны тек тар кәсіби салада ғана емес, қоғамдық істерде, өз отбасылық өмірінде, өзін-өзі жан-жақты дамытуда пайдалана алуы тиіс.

Мысалы, студенттердің функционалды сауаттылығына қатысты алатын болсақ, студент негізгі білімді, оның ішінде белгілі бір қажетті сауаттылық компоненттерін университет қабырғасынан алды. Білімді игерудің, оны пайдаланудың жолдарын игерді, үйренді, белгілі бір дағдылары қалыптасты. Бүгінгі студент ертеңгі маман, мәселен мұғалім мектепке барып еңбек жолын бастаған түрлі жағдаяттарда өзінің білімін одан әрі жалғастыра береді, ол университет қабырғасынан үйренген білімді алудың, жинақтаудың, қорытудың, жалпы әрекет етудің тәсілдерін меңгерді, оны өмір бойы пайдаланады және дамыта береді.

Жас маман білім берумен қатар оқушыға тәрбие беретін мектептегі негізгі тұлға. Олай болса оның алдынан түрлі жағдаяттар туындауы мүмкін. Әртүрлі шешімдер қабылдауда маман неге сүйенеді, әрине өзінің функционалды сауаттылығына, жинаған тәжірибесіне сүйенеді.

Қазіргі дамыған технология заманында өзгерістер жылдам енуде. Бүгін жаңа нәрсе, ертең жаңа қалпынан айырылады, осымен байланысты функционалды сауаттылық үздіксіз, өмір бойына дамытуды қажет етеді. Функционалды сауаттылық деңгейіне байланысты адам саналы түрде әлеуметтік үдерістерге қатысы алады.

И.А. Колесникова көрсеткеніндей, студенттердің функционалды сауаттылығын қалыптастыруда үздіксіз білім берудің мазмұны үш негізгі маңызды саланы қамтуы тиіс:

- сауаттылықты үйрету – компьютердің, функционалдық, әлеуметтік және т.б.;

- кәсіби оқыту – кәсіби дайындық, қайта даярлау, біліктілікті көтеру;

- жалпы мәдени – еңбек әрекетімен байланысты емес қосымша білім.

Функционалды сауаттылық нақты бір статикалық жағдаятта көрініс табады, сондай-ақ функционалды сауатсыздық та жағдай, өмір сүру салты, кәсіби әрекет түрі өзгергенде көрінеді.

Құзыреттілік түрлері	Функционалды сауаттылық компоненттері
Оқу-танымдық құзыреттілік	<ul style="list-style-type: none"> - оқу-танымдық әрекетті бағыттауды, жоспарлауды, талдауды, өзін-өзі бағалауды ұйымдастыра білу, үйрене білу; - өнімді әрекеттің қарапайым дағдыларын меңгеру: шынайы өмірден тікелей білімді жинақтау, стандарттық жағдайларда әрекет ете білу; - фактілерді жорамалдардан айыра білу, танымның ықтималдық, статистикалық және басқа әдістерін пайдалана білуі; - зияткерлік және ойлау әрекетінің белгілі бір даму деңгейінің болуы, атап айтқанда, талдау, синтездеу, салыстыру, жүйелеу, қорыту, жорамалдау т.б.
Коммуникативтік құзыреттілік	<ul style="list-style-type: none"> -басқа адамдармен өзара әрекет ету қабілеті; - өзін-өзі таныстыру, хат жазу, сауалнама толтыру, өтініш жазу, сұрақ қою, пікірталасқа түсуі;

	<ul style="list-style-type: none"> - көпшілік алдында сөйлей білу және өз жұмысының нәтижелерін ұсыну (соның ішінде «таныстырылым» (презентация) жүргізіп тұру); - жазбаша ақпаратпен жұмыс істей білу, ақпаратты оқу және талдау, түрлі мәтіндерді жазу;
<p>Әлеуметтік құзыреттілік (әлеуметтік-еңбек)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - қысылмай өйлеу, жазбаша сөйлеуде қиындықтардың болмауы, ақпараттарды интерпретациялай білуі; - ана тілінде және шет тілінде ауызша және жазбаша формада қарым-қатынас жасай алу; - қарым-қатынас нормаларын және шектеулерді білу, салт-дәстүрді, қарым-қатынас саласындағы этикетті білу, адамгершілікті, тәрбие межелерін сақтау; - еңбек және азаматтық өзара қарым-қатынас этикасын білу; - түрлі әлеуметтік ортаға тән коммуникативтік құралдарды дұрыс пайдалана білу; - әлеуметтік-еңбек саласындағы білімі мен тәжірибесі; - қазіргі қоғамда өмір сүру үшін қажетті ең қажетті әлеуметтік белсенділік және функционалды сауаттылық; - ақпаратты қабылдау, сақтау, өңдеу, тарату және түрлендіру қабілетінің болуы және т.б.

Студенттердің функционалды сауаттылығы дегеніміз – алған білімі мен тәжірибесінің қоғамның түрлі салаларында нақты жағдаяттарды тиімді түрде қызмет етуі.

Фот Л. В.

*доктор PhD, преподаватель Специализированного лицея «Арыстан»,
Республика Казахстан, г. Алматы*

Рябова О.М.

*магистр педагогических наук, преподаватель Специализированного лицея
«Арыстан», Республика Казахстан, г. Алматы*

Бахтияров Д.М.

*лицеист Специализированного лицея «Арыстан»,
Республика Казахстан, г. Алматы*

СОВРЕМЕННЫЕ СРЕДСТВА ФИКСАЦИИ ИНФОРМАЦИИ НА ПИСЬМЕ

Аннотация: в настоящей работе описана многофункциональная графическая единица – визиограмма, являющаяся внеязыковым средством фиксации информации.

Ключевые слова: семиотика, знак, визиограмма.

Информационная функция знака. Потребность в коммуникации, в передаче и хранении информации возникла и развивалась неразрывно с эволюцией человеческого общества. Владение информацией, доминирование на информационном поле с древнейших времен было необходимым условием развития цивилизации. Зародившись во времена проявления самых ранних признаков человеческой цивилизации, средства общения между людьми и инструментарий коммуникации – средства связи – непрерывно совершенствовались, соответствуя изменениям условий жизни, развитию культуры и техники.

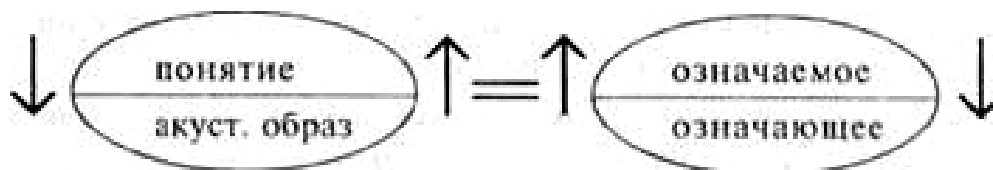
В ходе своей истории человечество пережило два важных этапа развития способов передачи информации: первый – появление письма, второй – переход к применению технологий звуковой и аудиовизуальной информации. В результате активного применения современных технологий передачи информации особый статус приобретает внеязыковая (экстралингвистическая) информация. К внеязыковой информации в настоящее время относят в том числе

и графические элементы как пограничную единицу между языковым и неязыковым знаком (по Бабченко Н.В.).

Применение звуковой и аудиовизуальной информации зачастую применяется при попытке вызвать у аудитории эмоциональную реакцию (реклама, политическая агитация и т.п.), т.е. встречается преимущественно в сообщениях информационно-аналитического направления.

Ключевым понятием в рамках настоящего исследования является «информация». В свою очередь под информацией мы понимаем «не сами предметы и процессы, а их значения и характеристики (их отображения в виде чисел, текстов, формул, таблиц, графики)» [1], таким образом можно говорить о двух формах существования информации: текстовой и графической. Не сомнений, что основным способом передачи информации является язык. Еще Фердинанд де Соссюр определил язык как «систему знаков» [2]. Ученый демонстрирует двусторонность лингвистического знака как единство «понятия» и «акустического образа», «означаемого» и «означающего»:

Схема 1. Лингвистический знак.

Понятие без акустического образа относится к психологии. И только в соединении с акустическим образом понятие становится языковым.

Определить понятие «знак» пытались многие ученые. Основоположник семиотики Ч. Пирс в своих работах дает 76 определений знака [3]. Мы, в свою очередь, принимаем следующее определение знака: «Знак – это некое А, преднамеренно поставленное кем-то вместо некоторого С с целью информировать кого-то об этом С» [4: 19]. Как отмечалось выше, согласно теории Ф. де Соссюра, знак двуаспектен, т.е. имеет план выражения (материальный, как выглядит) и план содержания (что обозначает, смысл).

Понятие знака является центральным понятием науки семиотики, которой посвящен следующий подраздел исследования.

Семиотика – наука об исследовании знаковых систем. Изучение знаковых систем является предметом специальной науки – семиотики, которая

исследует возникновение, строение и функционирование различных знаковых систем, хранящих и передающих информацию.

Статус самостоятельной науки семиотика приобрела лишь в XX веке, хотя известный ученый, писатель Умберто Эко обнаружил теоретические предпосылки становления науки о знаках еще в работах Платона и Аристотеля [5].

Но основоположником семиотики признают американского логика и философа Чарльза Пирса, жившего в XIX веке, труды которого лишь спустя 100 лет адаптировал для широкого читателя и опубликовал другой американский ученый Чарльз Моррис. Развитие семиотики пошло по двум направлениям: логическое и лингвистическое. В рамках первого направления работали Пирс, Моррис и их последователи, а лингвистическая ветвь семиотики получила развитие в трудах швейцарского лингвиста Фердинанда де Соссюра. Ф. де Соссюр сформулировал основы науки о знаках, назвав ее семиологией. Дальнейшее развитие семиотика получила в работах советских ученых, среди которых А. А. Зализняк, И. И. Ревзин, В. В. Иванов и др., сформировавшие в 60-80-е годы XX века Московскую группу семиотиков. В это же время в г. Тарту в области семиотики работал всемирно известный ученый Юрий Лотман. Так возникла Московско-Тартуская семиотическая школа.

В 1969 году начинается история современной семиотики с образования международной ассоциации ученых, работающих в области семиотики, The International Association for Semiotic Studies. В рамках данной организации семиотика развилась в сложную многоплановую науку, обрела собственные методы, позволяющие анализировать понятие «знака» в различных сферах человеческой деятельности.

Являясь некоторой системой знаков и будучи средством передачи значения, язык сближает лингвистику с семиотикой, а, являясь средством коммуникации, передачи информации, язык устанавливает связь лингвистики с информатикой. Междисциплинарная наука, образовавшаяся как результат интеграции лингвистики и информатики, получила название «компьютерная лингвистика». Актуальность данной науки обусловлена возрастающими объемами информации в современной информационной среде и расширяющимся кругом проблем в языковом коммуникационном поле «человек-компьютер-человек».

Современные информационные технологии, включающие сетевые коммуникационные технологии, автоматизированные информационные системы, средства массовой коммуникации, системы информационного поиска, системы машинного перевода и др., позволяют фиксировать и передавать информацию не только языковыми, но и внеязыковыми средствами.

Внеязыковые средства фиксации информации. В контексте проблематики современного информационного общества на первый план выходит проблема репрезентации внеязыковой информации, к которой относят различные графические элементы, которые в настоящее время стали неотъемлемой частью нашей жизни.

К особенностям графического знака необходимо отнести следующие его свойства:

1. графический знак зачастую лишен четкого, определенного значения, поэтому может быть произвольно интерпретированным;
2. один графический знак позволяет передавать не только слово или его часть, но и целые понятия.

Для более полного понимания термина «визиограмма», используемого в рамках настоящего исследования, необходимо рассмотреть основные графические элементы фиксации информации. Прежде всего, рассмотрим основные элементы фирменной символики:

1. Товарный знак, торговый знак (Trade Mark, торговая марка) – обозначение, способное отличать соответственно товары и услуги одних юридических или физических лиц, от однородных товаров и услуг других юридических или физических лиц [6]. Чаще всего, товарный знак – это изображение, зарегистрированное патентными службами в установленном порядке. По графическому начертанию, топографике, колористике и т.д. товарный знак не имеет ограничений.

2. Логотип (от греч. «логос» – слово, «ти-пос» – отпечаток) – оригинальное графическое начертание названия [6]. В качестве логотипов используются слово, аббревиатура, несколько слов, при этом логотип – это единое целое, и никакая его часть не может применяться отдельно. Свой логотип могут иметь фирма (организация), периодическое издание, товар и т.д. Оригинальность, простота, наличие внутренней идеи, читаемость в любом

исполнении – требования, которым должен соответствовать логотип. Понятие «логотип» распространяется за пределы понятия «товарный знак».

3. Изобразительный знак – уникальный идентификационный графический элемент в виде рисунка [6]. Знак может применяться и отдельно, но часто используется вместе с логотипом. При этом природа знака не всегда графическая, он может быть звуковым, объемным, световым, даже в виде запаха. Логотип первичен, знак вторичен; их принципиальное отличие заключается в том, что логотип можно легко прочесть и понять, а расшифровка букв знака требует предварительного осведомления (например, если знак представляет собой стилизованную аббревиатуру фирмы).

4. Фирменный блок – оригинальное расположение логотипа и знака относительно друг друга. Возможны: горизонтальное, вертикальное и множество других расположений фирменного блока [6].

5. Эмблема (от греч. «эмблема» – рельефное украшение) – условное или символическое изображение какого-либо объекта, понятия, идеи [6].

Существует и другая классификация знаков как средств фиксации информации, предложенная Мощевой С.В.:

* иконограмма (идеограмма иконическая) – неконвенциональный знак, в котором отсутствует типизация (активно используется в рекламе в качестве товарного знака, логотипа);

* логограмма – конвенциональный знак письма (например, цифры, знаки арифметических действий, формулы;

* схемограмма (идеограмма схематическая) – кодификация немотивированного значения однозначного слова при сохранении внешнего сходства с денотатом (например, различного рода указатели, дорожные знаки;

* граммотограмма – графический символ грамматических категорий и правил (идеограммы-разделители, т.е. пробелы, знаки препинания; идеограммы-классификаторы (онимограф/ инициограф), т.е. прописная буква в качестве знака она содержит определенный компонент внешнего облика, который отличает ее от строчной буквы [7].

Как видим, ученые выделяют такие графические единицы, являющиеся средством передачи информации, как: товарный (торговый) знак, логотип, изобразительный знак, фирменный блок, эмблема или иконограмма, логограмма,

схемограмма, граммотограмма; в свою очередь, мы объединяем все эти единицы в обширное многостороннее понятие «визиограмма».

Таким образом, в рамках настоящего исследования, мы принимаем термин «визиограмма», под которым понимаем «многофункциональное внеязыковое средство фиксации информации, значимый графический элемент языка, образованный в процессе номинации» [8: 221-225].

Являясь многофункциональной единицей, визиограммы выполняют различные функции:

1. отличительную или ассоциативную – выделяют товар, фирму, компанию, организацию и т.п. среди других;

2. защитную – зарегистрированная торговая марка защищает компанию от недобросовестной конкуренции и позволяет защитить ее права;

3. гарантийную – в восприятии потребителя наличие логотипа, товарного знака фирмы, имеющей устоявшуюся репутацию, является гарантией качества товара;

4. рекламную – логотип создает определенный образ фирмы, помогая целевой аудитории легко узнавать товар и ассоциировать его с определенным качеством, репутацией фирмы и другими рекламными параметрами;

5. информационную и психологическую функции – информирует покупателя о данном производителе, вызывает положительное отношение к фирме и ее товарам у покупателей [9];

6. номинативную – называет вещи, явления действительности, понятия, создает «имя» организации, товара, явления, страны и т.д.

Несмотря на то, что визиограмма является довольно обширным, широким понятием, существуют следующие виды визиограмм:

- *символические* – в виде иконок, символов, знаков. Графический символ многозначен и содержателен, ассоциируются в сознании человека с определенной вещью или процессом, поэтому хорошо запоминается потребителями;

- *текстовые*, где роль символа играет одна или несколько букв названия компании. Иногда буквы рисуются в виде пиктограммы;

- *буквенно-цифровые* – это фирменные знаки, представляющие собой точное написание имени компании или бренд с использованием специфических шрифтов;

- *комбинированные* – самые распространенные визиограммы – представляют собой комбинацию, сочетание вышеперечисленных видов визиограмм. Такие визиограммы делают запоминаемым не только графический элемент, но и имя компании.

Визиограммы окружают нас в повседневной жизни, существуют во всех сферах (на различных упаковках, на зданиях, футлярах, переплетах книг, в рекламе, на различных продуктах питания), являются официальным «графическим лицом» различных учреждений, обществ, организаций, существуют в качестве государственных символов на гербах, флагах и т.д. Таким образом, визиограмма приобретает статус основного внеязыкового элемента и общего символа современной культуры.

Литература:

1. Соснина Е. П. Введение в прикладную лингвистику: учебное пособие. – Ульяновск: УлГТУ, 2000. – 46 с.
2. Соссюр Фердинанд де. Курс общей лингвистики / Пер. с французского А. М. Сухотина, под редакцией и с примечаниями Р. И. Шор. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.
3. Definitions of The Sign by C. S. Peirce – <http://www.cspeirce.com/rsources/76defs/76defs.htm>
4. Соснина, Е. П. Введение в прикладную лингвистику: учебное пособие / Е. П. Соснина. 2-е изд., испр. и доп. – Ульяновск : УлГТУ, 2012. – 110 с.
5. Daniel Chandler. Semiotics for beginners (раздел Introduction) – <http://www.aber.ac.uk/media/Documents/S4B/sem01.html>
6. Подорожный А.М. Графические элементы фирменного стиля и их проектирование в форме брендбука // Журнал Вестник ассоциации вузов туризма и сервиса, 2008. – <https://cyberleninka.ru/article/n/graficheskie-elementy-firmennogo-stilya-i-ih-proektirovanie-v-forme-brendbuka>

7. Мощева Светлана Васильевна Дискурс массмедиа: роль и место графики и графических средств паралингвистики (на материале рекламных текстов) // Журнал «Перспективы науки и образования», 2013. – <https://cyberleninka.ru/article/n/diskurs-massmedia-rol-i-mesto-grafiki-i-graficheskikh-sredstv-paralingvistiki-na-materiale-reklamnyh-tekstov>
8. Бабченко Н.В. Особенности современных средств фиксации информации на письме // Сборник научных статей «Теоретические и методологические проблемы филологии», Алматы: Издательство «Ұлағат», КазНПУ им. Абабя, 2015. – 608 с.
9. Добробабенко Н.С. Фирменный стиль: принципы разработки. М: Инфра-М, 2009. – 316 с.

Партика А.,

IV курс,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник: Люлько М.Є., старший викладач

«СПАНГЛІШ» ЯК РІЗНОВИД АНГЛІЙСЬКОЇ ТА ІСПАНСЬКОЇ МОВ

Вивчення англійської та іспанської мов вимагає від студентів знання багатьох явищ соціальної лінгвістики, особливо таких, які відбуваються на стику двох культур і проявляються у взаємопроникненні мов. У зв'язку з цим представляють інтерес положення іспанської мови в США і міжмовні відносини в американському суспільстві.

У ХХ ст., внаслідок бурхливого економічного і науково-технічного розвитку англійськомовних країн, а потім в результаті глобальної експансії масової культури США, що проводиться за допомогою радіо і телебачення, шоу-вистав, газетно-журнальних видавництв та іншої літератури, коміксів, а також через товари широкого споживання і їх рекламу, англійська лексика широко проникала в іспанську мову, як і в інші мови світу.

Королівська академія іспанської мови постійно бореться за чистоту іспанської мови від іншомовних запозичень, проте протистояти все більш посилюючої в останні десятиліття проникненню англіцизмів в зв'язку зі стрімким розвитком засобів масової комунікації, перш за все Інтернету і мобільного телефону, практично неможливо. Під значний вплив англійської мови піддаються країни Латинської Америки, перш за все Мексика.

На думку професора В.С. Виноградова, вторгнення англіцизмів в іспанську мову «залишається актуальною лінгвістичною проблемою, яка останнім часом набуває політичного характеру» [1. С. 96–97].

Англійська та іспанська змішалися один з одним у Сполучених Штатах і сформували гібридну мову, яка стає все більш поширеною не тільки в усній формі, але і в письмовій.

У зв'язку зі сформованою демографічною ситуацією, іспанська розмовна мова малограмотних іммігрантів з країн Латинської Америки зазнає істотні зміни, зумовлені впливом англійської.

Саме в Сполучених Штатах Америки змішання іспанської та англійської мов призвело до появи мовного явища, отримавшого в іспанській мові назву *espanglish* і *espanglés*, а в англійському *Spanglish*, *Chicano English* і *Mock Spanish* [4]. Є для цього явища і жаргонні слова *pocho*, *mocho*, *subonics*, *tex-mex* і *angliparlá* [3].

Спангліш називають третьою мовою Нью-Йорка після англійської і іспанської. Мовою Сервантеса, в тому числі і на спангліші, говорить 1 мільйон 800 тисяч жителів цього міста, що становить 25% всіх проживаючих в Нью-Йорку. У зв'язку з цим король Іспанії Хуан Карлос I якось сказав: «Нью-Йорк сьогодні є однією з найбільших столиць іспаномовного світу» [5].

Існує три можливості говорити по-іспанськи:

одночасне альтернативне використання в одному і тому ж реченні елементів англійської та іспанської;

синхронний переклад;

винахід нових слів, які не знаходяться в Оксфордському словнику англійської мови, а також в іспанському словнику "Diccionario de la Lengua Espanola". Наприклад, слова "Wachale!" Замість "Застереження!" (Обережно!) А "Руфо" замість "даху" (дах).

Сучасне покоління вступило в еру Інтернету, для якої характерно швидке і безмежне поширення інформації та контактів на будь-якій мові. Веб-сторінки на іспанській мові містять величезну кількість перекладної інформації, що включає англійські слова і фрази. При цьому передбачається, що, якщо читач або слухач знає їх мовою оригіналу, то переводити необов'язково.

Комп'ютерні журнали іспаномовних країн, які пропагують і рекламують нові комп'ютерні технології та Інтернет, часто вживають спеціальну англійську термінологію, час від часу вводячи нові слова, коли у авторів не вистачає іспанських слів для перекладу. У разі сумніву щодо їх правильного розуміння, англійські терміни супроводжуються посиланням, які б пояснили їх значення.

На сьогоднішній день іспаномовних громадян стає все більше. Їх кількість постійно зростає. Крім того, населення на значній території сучасних США говорило по-іспанськи протягом століть.

Спангліш, на відміну від інших іммігрантських мов, не зник, а поширюється інтенсивніше й інтенсивніше. Але він не існує в чистому і незмінному вигляді. Він знаходиться в постійному русі, невпинно адаптуючись до нових умов.

У спангліші багато цікавого. Чи є він діалектом? Чи стане він повноцінною і самодостатньою мовою зі своїм синтаксисом? У лінгвістів різні відповіді на ці питання. Знаменитий лінгвіст Макс Вайнрайх вказав, що різниця між мовою і діалектом в тому, що за мовою стоять армія і флот. За останні кілька десятиліть робилося багато спроб писати на Спангліші. Це означає, що мова як засіб комунікації перестає існувати виключно в усному вигляді. Вже існують романи, розповіді та вірші на Спангліш. Крім того, є фільми, пісні і безліч сайтів в інтернеті.

В даний час нове покоління всіх іспаномовних країн живе в атмосфері аудіовізуальної культури (кіно, телебачення, Інтернет). В результаті англіцизми, а разом з ними і «Спангліш», стали проникати в іспанську мову широким фронтом, нав'язуючи найбільш вразливу частину молоді норми американського способу життя і смаки маскульту. У розмовній мові все частіше можна почути вигуки, запозичені з англійської мови.

Про походження слова «Спангліш» думки розходяться. Одні думають, що воно народилося в розмовній мові недостатньо грамотної іспаномовної бідноти, яка слабо володіє англійською мовою, інші ж вважають, що слово створено лінгвістами штучно. Чимало точок зору існує з приводу його значення: «суміш мов», «перехідна форма міжмовної комунікації», «мова ХХІ століття», «діалект», «жаргон», «відхилення від мовної норми», «наси́льство над мовою», «прини́ження іспанської мови», «бунт проти англійської мови», «вторгнення англійської мови», «продукт маркетингу», «нісенітниця» і т.д. [4].

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Виноградов В.С. Лексикология испанского языка. М.: Высш. шк., 1994.
2. United States Census Bureau. Latest news releases. 28.08.2008. URL: <http://www.census.gov/main/popclock.html>
3. Garrido Medina J. Hispano y español en Estados Unidos. II Congreso Internacional de la
4. Moreno Fernández F. Espanglish: la casa de cien puertas. CVC, Madrid, 2004. URL: http://www.cervantes.es/v_cile/
5. Valenzuela J. El vigor del «spanglish». El País, Madrid, 16.12.2003. URL: <http://www.casadellibro.com/palabra>

Abdiman Zhaniya

Al-Farabi Kazakh National University

LEXICAL PECULIARITIES OF INAUGURAL ADDRESSES OF N.A. NAZARBAYEV

Political discourse is a socially significant phenomenon that does not have a clear-cut definition. Since in different paradigms of knowledge it is used in various meanings it allows us to discuss the polysemic nature of this term.

For instance. A.N. Baranov defines political discourse as “совокупность дискурсивных практик, идентифицирующих участников политического дискурса как таковых или формирующих конкретную тематику политической коммуникации” [1, 245-246].

Such interpretation allows us to impose all possible levels of semiotic system of language into the sphere of political discourse, and identify the speeches of political elite at various official, solemn events, comments of political observers, interviews, articles in mass media, discussions on the Internet forums, at home, i.e. during non-institutional communication as its' material.

T. van Dijk, supposes that political discourse “is not a genre, but a class of genres defined by a social domain, namely that of politics” [2, 19]. Further he adds that political discourse “is about the text and talk of professional politicians or political institutions, such as president and prime ministers and other members of government, parliament or political parties, both at the local, national and international levels” [3, 13].

The scientist limits the sphere of political discourse only to the discourse of politicians, considering political discourse within the institutional framework only.

A significant genre in the institutional framework of political discourse is an Inaugural Address. It is the first official address of the newly elected president to his fellow citizens, one of the most important ceremonies in the social and political life of the country. It is “a rite of passage, a ritual of transition in which a newly elected president is invested with the office of the presidency” [4, 282].

Inaugural Address forms a special genre of political discourse, which has a high degree of institutionality. E.I. Sheigal understands it as “действие, отражающее традиционные ценности, и национальные ментальные особенности общества в условиях перехода и легитимизации государственной власти” [action that reflects traditional values and national mental peculiarities of the society in the condition of transition and legitimation of the state power] [5, 207].

With this aim in mind, the president uses a huge range of linguistic and extralinguistic means throughout the inaugural address.

In the present article, particularly, we observe linguistic elements, that the President of the Republic of Kazakhstan Nursultan Nazarbayev uses during his inaugural addresses.

The analysis of the five inaugural addresses of the President N.A. Nazarbayev, delivered in the period from 1991 to 2015 proposes the following outcomes:

Usage of personal pronouns

The analysis of the inaugural addresses has indicated that the distinctive feature is the usage of the personal pronoun “мы” [we], since the main goal noted by foreign and domestic linguists is the unification of the multinational population into one nation. In total, the president uses this pronoun in Russian 101 times (the first Inaugural Address - 8, the second - 9, the third - 25, the fourth - 37, the fifth - 22), in Kazakh the pronoun “біз” [we] 7 times (the fourth speech - 4, the fifth - 3). For instance, in the second inaugural address.

“Да, для кого-то это давно пройденный этап. Да, мы еще далеки от идеальной модели выборной демократии. Да, мы ясно видим, что нам нужно сделать на этом пути. Но мы знаем и то, что наш народ, только что освободившийся от многовекового тоталитаризма, должен выстрадать демократию.”

[Yes, for someone this is a long-gone stage. Yes, *we* are still far from the ideal model of elected democracy. Yes, *we* clearly see what we need to do along the way. But *we* also know that our people, who have just been freed from centuries of totalitarianism, must suffer democracy].

At the same time, the president uses the personal pronoun “я” [I], when accepting the regalia of the president, thanking the people and proclaiming the goals that he sets for himself as the president. The personal pronoun in the singular form is

used 54 times in Russian (the first inaugural speech - 6, the second - 9, the third - 10, the fourth - 15, the fifth - 14), and in Kazakh language the pronoun “мен” [I] 9 times (the fourth speech-6, the fifth speech - 3).

For example, in his last inaugural address, he says:

“Я предложил 5 институциональных реформ, которые стали моей предвыборной платформой. Результат голосования 26 апреля я воспринимаю как прямой мандат народа на немедленное проведение реформ. И я намерен проявить всю свою волю, решимость, сконцентрировать государственный аппарат и консолидировать усилия общества на выполнение реформ”

[I proposed 5 institutional reforms, which became my electoral platform. The result of voting on April 26 I perceive as a direct mandate of the people for immediate reforms. And I intend to show all my will, determination, concentrate the state apparatus and consolidate the efforts of society to implement reforms.]

The use of the personal pronoun “we” emphasizes that the main purpose of the inaugural speech is to unite the country and focus on the people. While using the pronoun “I” indicates that the President assumes the duties of his office and realizes the importance of his role in solving urgent problems in the country.

Usage of evaluative vocabulary and bookish lexicon

Evaluative lexis is one of the most important and effective tools among the rhetorical resources of the president. The use of emotional and evaluative vocabulary, elevated “bookish” style makes a profound impact on the consciousness of the people and positively stains the speech of the president.

The following evaluative lexis was present in the Inaugural addresses of the President Nazanbayev: “квалифицированный отряд рабочих и крестьян, талантливые ученые и инженеры” [skilled detachment of workers and peasants, talented scientists and engineers], “замечательная творческая интеллигенция и молодежь” [wonderful creative elite and youth], “великая миссия” [remarkable creative elite and youth], “высокое доверие” [great trust], “огромная ответственность” [immense responsibility], “высокоразвитая полиэтничная цивилизация” [highly developed polyethnic civilization], “альтернативные, конкурентные, прямые, демократические выборы” [alternative, competitive, direct, democratic elections], “жесткий и честный сигнал” [hard and honest signal], “высокая оценка” [high appreciation], “высокий и священный долг” [high and

sacred duty], “высочайшая оценка” [highest evaluation], “искренняя поддержка” [sincere support], etc.

During the political communication, including inaugural addresses Nazarbayev uses elevated lexicon that assists in forming sonorous style. For instance, “отождествлять” [render tantamount to], “нагубно” [malevic], “замысел” [ideation], “чаяния” [aspirations], “знамение” [precursor], “черпать” [draw upon], “истина” [truth], “волеизъявление” [willingness], “ядерный арсенал” [nuclear arsenal], “созидательный труд” [creative labour], “добрососедство” [neighborliness], “уклад” [mode], “заветы” [covenant], “триумфально” [triumphally], “вехи” [milestones], “упрочение” [consolidation], “государственность” [nationhood], “незыблемо” [ironclad], etc.

The use of evaluative vocabulary has a profound influence on the consciousness of the people, and positively stains the speech of the president, while the “bookish” words make the speech high and solemn.

Lexical units, nominating the addressees

In general, the inaugural addresses of the president are addresses to and focused on the nation, less often he addresses his speech to the elite and foreign guests present at the ceremony.

Addressing his speech, Nursultan Nazarbayev uses such lexical units as “уважаемые/дорогие/мои соотечественники” [dear/esteemed/my fellow citizens], “соратники/ и единомышленники” [allies and associates], “уважаемые/дорогие сограждане” [dear/esteemed countrymen], “дорогие друзья” [dear friends], “уважаемые/дорогие казахстанцы” [dear/esteemed Kazakhstani citizens], “уважаемые народные депутаты” [dear national deputies], etc.

In relation to foreign and esteemed guests, the president uses such forms as “уважаемые гости” [dear guests], “уважаемые главы государств и делегаций, гости и друзья нашей страны” [dear heads of states and delegations, guests and friends of our country].

Lexical units, nominating the emotions of the speaker

The units, nominating the emotions of the speaker as “осознаю высокое доверие” [realize high trust], “выражаю искреннюю признательность” [express my sincere gratitude], “чувствую глубочайшая ответственность” [feel the deepest responsibility], “испытываю великую гордость” [feel great pride], “верю”

[believe], “*надеюсь*” [hope], “*горд*” [proud], “*признателен*” [grateful], “*благодарен*” [thankful], “*сердечно благодарю*” [wholeheartedly grateful], “*священный долг*” [sacred duty], “*огромная честь*” [great honor], “*великое доверие*” [great trust], “*искренняя поддержка*” [sincere support] is peculiar to the genre of inaugural address. For instance,

“Вы вновь мне оказали *высочайшее доверие*, избрав Президентом Республики Казахстан.

Для меня *огромная честь* быть всенародно избранным Главой государства в год 20-летия Независимости, продолжить миссию Лидера уникальной многонациональной страны.

Я глубоко благодарен всем казахстанцам за *искреннюю поддержку*, которую мне оказали на этих выборах”.

[Having elected the President of the Republic of Kazakhstan, you once again gave me the highest credit.

It is a great honor for me to be a nationally elected head of the state in the year of the 20th anniversary of Independence, to continue the mission of the Leader of a unique multinational country.

I am deeply grateful to all Kazakhstanis for their sincere support, which I was given in this election.]

Lexical units, nominating the ceremony

The peculiarities of inaugural genre include the units nominating the event, i.e. the ceremony of Inauguration. In his addresses the President uses such lexical items as “*в эту торжественную минуту*” [in this solemn minute], “*исторический день*” [historical day] in Russian and “*айрықша айшықты күн*” [special cheerful day], “*мерейлі сәт*” [glorious moment], “*Қазақстан тарихының жаңа беті*” [new page in the history of Kazakhstan] in Kazakh, to nominate the official activities.

Stylistic devices

The genre of the Inaugural Address obliges the president to use stylistic devices to decorate his speech and show his rhetorical abilities, qualities of a leader. Among the many stylistic devices, the following figures of speech are particularly distinguished:

- epithet: “*столбовая дорога*” [highway], “*по свежим следам*” [by fresh steps], “*облеченные властью дилетанты*” [amateurs clothed with power],

“краткая череда лет” [short chain of years], “молодая независимость” [young independence], “твердой поступью” [with firm steps], “кровавый век” [bloody century], “бушующий современный мир” [fierce modern world], “с негибимой волей” [invincible will];

- metaphor: “немало государственных образований ..., которые, как и люди, переживали свое детство, юность, зрелость, претерпевали упадок” [many state formations ..., that like people, have outlasted their childhood, youth, adulthood, undergone decay], “земля мира и согласия” [land of peace and concordance], “жемчужина Евразии” [a pearl of Eurasia], “жемчужина степей” [a pearl of steppe], “непотопляемый наш государственный корабль” [our unsubmergible national barque];

- phraseological units: “стиснув зубы” [grit one's teeth], “горячая точка” [hotspot], “дольше века длится день” [a day longer than a century], “охота на ведьм” [witch hunt], “возрождались из пепла” [reborn from the ashes], “рай земной” [earthly paradise], “черный пиар” [smear campaigning], “путевка в жизнь” [a start in life], “обрести плоть и кровь” [gain flesh and blood];

- personification: “история учит” [history teaches], “обнажившиеся границы” [bare borders], “мир не застыл на месте” [the world did not freeze];

- periphrasis: “на руинах распавшейся супердержавы” [on the ruins of collapsed superpower – USSR], “семья народов мира” [family of the world nations – the world].

7) Usage of professional terminology

Using political terminology is a peculiar feature of political communication. Using professional terminology allows the listeners to immerse the process of political communication. Political, economic, and juridical terminologies are broadly used in the inaugural addresses of N. Nazarbayev.

For instance, from the economic sphere: “рыночная экономика” [market economy], “экономическое сообщество” [economic community], “валютный фонд” [currency fund], “инфляция” [inflation], “экономический кризис” [economic crisis], “иностраннный капитал” [foreign funds], “иностраннные инвестиции” [foreign investments], “душевой доход” [per capita income], “валовый продукт” [gross product], “внутренний валовый продукт” [gross domestic product], etc., from the sphere of political sciences: “автаркия” [autarchy],

“политический плюрализм” [political pluralism], “экстремизм” [extremism], “сепаратизм” [separatism], “бюрократия” [bureaucracy], “интернационализм” [internationalism], “демократия” [democracy], “многопартийность” [multiparty system], “политическая культура” [political culture], “меритократия” [meritocracy], etc., from the field of jurisprudence: “омбудсмен” [ombudsman], “суд присяжных” [jury trial], “мораторий на смертную казнь” [moratorium on the use of the death penalty], “свобода слова” [freedom of discussion], “собственности физических и юридических лиц” [individual and corporate assets], “судебная система” [juridical system].

Usage of abbreviations and acronyms

During the analysis, it was revealed that the inaugural addresses of the president of Kazakhstan contains acronyms such as “ВВП” [GDP], “ОБСЕ” [OSCE], “США” [US], “ИРО”, “СМИ” [Mass Media], “СВМДА” [CICA], “ШОС” [SCO], “ОДКБ” [CSTO], “ОИК” [OIC], “НАТО” [NATO], “ЭКСПО” [EXPO], less often compounded-abbreviated words: “компромат” [compromising evidence], “госслужба” [civil service].

Frequent use of acronym abbreviations in political communication is determined by the high degree of density of transmitted information.

Thus, the analysis makes it possible to conclude that the Inaugural Addresses of the President of Kazakhstan possess all the constituent features of the genre of inauguration, while having its own lexical characteristics, which are determined by the cultural, traditional and socio-political identity of the country.

The use of political lexicon and terminology, words and phrases with an emotional and evaluative meaning, “elevated” style, stylistic devices are the distinctive lexical features of political discourse. These lexical techniques assist the President in demonstrating his oratory and leadership qualities, helps to maintain the solemn style, and influence the consciousness of listeners.

References

1. Baranov A.N. Vvedenie v prikladnuyu lingvistiku: Ucheb. posobie [Introduction to applied linguistics: Handbook]. Moscow: Editorial URSS, 2003. 360 p. (in Russian)

2. Teun A. van Dijk. Political discourse and Ideology. In Clara Ubaldina Lorda & Montserrat Ribas (Eds.). Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. IULA, 2002., Pp. 15-34
3. Teun A. van Dijk. van Dijk, Teun A. What is Political Discourse. Belgian Journal of Linguistics, 1997. Volume 11, Issue 1, Pp.11-52
4. James L. Horban Jr. Rhetorical Rituals of Rebirth. Quarterly Journal of Speech. 1980. No. 66., Pp. 282-283
5. Sheigal E.I. Inauguracιονnoe obrashhenie kak zhanr politicheskogo diskursa. Zhanry rechi: Sbornik nauchn. statei. [Inaugural address as genre of political discourse. Genres of Speech: Collection of Sci. Art.]. 2002, No. 3. Pp. 205-214. (in Russian)
6. Shejgal E.I. Semiotika politicheskogo diskursa. Diss. na soiskanie uch. stepeni doktora filologicheskikh nauk. Volgogradskii gosudarstvennyi pedagogicheskii universitet. [Semiotics of political discourse. Thesis in candidacy for scientific degree of Dsc of phil. Sc. Volgograd State Pedagogical University]. Volgograd, 2000. 440 p. (in Russian)

PRÁVNÍ VĚDA

Dějiny státu a práva

Doctor of Law Shchyrba M. Yu.

Eastern National University named after Lesya Ukrainka, Ukraine

PROBLEMS OF LEGAL POLICY IN THE FIELD OF PROPHYLACTIC MEASURES OF HEALTHY LIFESTYLE AMONG CHILDREN AND YOUTH

The young generation is the future of the state, society and humanity. Youth health is a value category for the following reasons: this age category is the most productive human resource, has the highest level of work capacity and age potential; young people are in the reproductive age, i.e. from their health depends life, health, and in the broad sense the existence of future generations; this generation faces the greatest challenges that are associated with the current crises of the globalized space and the environment, and the new challenges that mankind is only beginning to face.

In general, the health of the entire Ukrainian population is in an abandoned status. The problem is also progressing among young people. Based on official data and statistics results the situation in our country is critical.

At the level of the Ministry of Education recognize that almost 90 percent of children, pupils and students have deviations in health, over 50% have poor physical training, with low and lower than average physical health of 61% of young people aged 16-19 years, 67.2% at the age of 20-29 years. Only during the last five years, the number of students and young people who have been assigned to a special medical group for health has increased by 41% [1]. Undoubtedly, the problems of the environment, urbanization, and information space – these are the risks to the health of children and young people all over the world. However, the shortcomings in the field of the provision of patients' rights, including preventive measures, complicate the situation in our state. For example, the mortality rate for children under 5 in Ukraine at the beginning of 2015 was 9 per 1,000, while in France - 4, Poland - 5, Belarus - 5 [2].

What caused it? The reason for the deterioration of the health of young people is complex. This is primarily due to the lack of effective prophylactic measures in the area

of health care for children and young people. Within this research, we will focus on the main issues.

Ineffective legal policy against threatening social factors. The state must pursue an active, we point out even "aggressive" policy to prevent harmful habits among young people. This age group is negatively influenced by external social factors, destructive manifestations of subculture, etc., and is less resistant to them. The problem is that the acquired negative habits in young age are usually preserved throughout life. First of all, it refers to smoking, alcoholism and drug addiction. Statistical data force the entire civil community to be actively alarmed as they directly point to the problem of destruction of the Ukrainian nation. Thus, among the respondents from the age of 15-16, 25% drank alcohol before the age of 13, and among those who aged 11-12 years 40% have tried alcohol. At least once in a lifetime 20% of sixth graders (!) were drunk. 20-25% of boys of different ages and from different establishments first smoked at 11 years or earlier, and among girls 25-40% first smoked at 14-15 years. Drugs used 8-26% among 13-16 year pupils and students. [3] The above said provides an opportunity to argue not only about the lack of effective preventive measures, but also gaps in youth legal policy in general.

There're gaps in the field of sports promotion, physical activity, tourism. Globalized society changes the lifestyle of people. Information resources and the latest communicative technologies, besides many positive factors, cause a number of problematic aspects. Primarily a computer, game addiction of children and youth. Sociological surveys carried out at the state level testify the following. Children practice physical activity only for half an hour or an hour per week. 75% of children spend watching TV on a daily basis on weekdays 1-4 hours, and 65-90% of children spend at the computer for 0.5-3 hours [3].

Prophylactic measures of disability among children. Legal policy in the field of family planning, monitoring and analysis of genetic diseases, activation of medical measures for the prevention of birth defects and newborns' defects, organization of medical and social patronage service in families with high social risk, will allow at the level of preventive mechanism to prevent complications of children health status. In particular, it is necessary to intensify the state policy on the right to a general education for children with disabilities. State monitoring of education for children with disabilities showed the following results: out of 151 thousand children with disabilities 55 thousand are on individual education, 39 thousand in special secondary schools and NRCs, 10 thousand - not covered by education, 8 thousand children study in inclusive and special classes [4]. The transition to inclusive education is not only a solution of a problem in this

area. It is also the effectiveness of preventive health improvement measures for children with special needs. Thus, with the help of studying with healthy peers, a child with problems undergoes adaptation, socialization and receives communication experience. In this way, the psychological state of the person improves; he/she gets an opportunity for education and employment in the future. Therefore, the transition from a medical to a social model of legal policy in the field of disability - is the prerogative and requirement of the current legal status of this category of persons.

So we see the following measures to improve the right to prophylactic measures of healthy lifestyle among children and youth: systematic monitoring of the health and lifestyle of this group of people; activation of promotion of a healthy way of life, culture of life, physical activity and popularization of sport and tourist activity among youth; legal, organizational, financial and economic stimulation of functioning of children's and youth movements, groups, organizations, interest of young people in a healthy way of life, cultural and educational activities; preventive systematic reviews of health status among children and adolescents in educational institutions; educational and licensing measures that will encourage young people to bear responsibility for their health; counteracting the spread of health-hazard risks among the group under study, comprehensive activities of law enforcement, educational and medical institutions; counteracting environmental degradation.

References:

1. Про стан та перспективи розвитку фізичної культури і спорту у вищих навчальних закладах освіти України: Рішення колегії М-ва освіти України від 28.06.1995 р. № 7/6-3 // Інформ. зб. М-ва освіти України. - 1995. - №20. - С. 3-9.
2. Eurostat. Infant mortality rate. Per 1000 live births <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00027&plugin=1>
<http://data.worldbank.org/indicator/SH.DYN.MORT>
3. Міністерство охорони здоров'я. Офіційний веб-сайт. Стан здоров'я дітей в Україні http://www.moz.gov.ua/ua/portal/pre_20100706_0.html
4. Моніторингове дослідження функціонування системи інтернатних закладів та закладів соціального захисту дітей (закладів інституційного догляду) // http://www.president.gov.ua/storage/j-files-storage/storage/00/19/29/17d0ed24dde1279b11273ebe4f05d0ed_1455184778.pdf

Trestní právo a kriminalistika

Сушко М.О.

УНІВЕРСИТЕТ ІМ.АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ

ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА ДО ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ

Участь спеціаліста у кримінальному процесі, включаючи проведення слідчих дій, регламентується ст. 71, 72, 79, 80, 83, 105, 122, 126, 228, 236, 237, 240, 245, 262, 266, 327, 329, 357, 358, 359, 360, 361, 496, 517 КПК України. У ст. 71 КПК України зазначається: "1. Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. 2. Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразків для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду" [1]. Визначення спеціаліста, наведене у новому КПК України, є позитивною тенденцією розвитку законодавства, оскільки у КПК України 1960 року чіткого визначення спеціаліста взагалі не було, а лише вказувалося, що "у необхідних випадках для участі у проведенні слідчої дії може бути залучений спеціаліст" (ст. 128¹) [2].

Конкретизовано та розширено у новому КПК також права та обов'язки спеціаліста: "4. Спеціаліст має право: 1) ставити запитання учасникам процесуальної дії з дозволу сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду; 2) користуватися технічними засобами, приладами та спеціальним обладнанням; 3) звертати увагу сторони кримінального провадження, яка його залучила, або суду на характерні обставини чи особливості речей і документів; 4) знайомитися з протоколами процесуальних дій, в яких він брав участь, і подавати до них зауваження; 5) одержувати винагороду за виконану роботу та відшкодування витрат, пов'язаних із його

залученням до кримінального провадження; 6) заявляти клопотання про забезпечення безпеки у випадках, передбачених законом. 5. Спеціаліст зобов'язаний: 1) прибути за викликом до слідчого, прокурора, суду і мати при собі необхідні технічне обладнання, пристрої та прилади; 2) виконувати вказівки сторони кримінального провадження, яка його залучила, чи суду та давати пояснення з поставлених запитань; 3) не розголошувати відомості, які безпосередньо стосуються суті кримінального провадження та процесуальних дій, що здійснюються (здійснювалися) під час нього, і які стали відомі спеціалісту у зв'язку з виконанням його обов'язків; 4) заявити самовідвід за наявності обставин, передбачених цим Кодексом.” (ст. 71) [1]. У попередньому КПК права та обов'язки спеціаліста не відокремлювалися і були сформульовані наступним чином: “Спеціаліст зобов'язаний: з'явитися на виклик; брати участь у проведенні слідчої дії, використовуючи свої спеціальні знання і навички для сприяння слідчому у виявленні, закріпленні та вилученні доказів; звертати увагу слідчого на обставини, пов'язані з виявленням та закріпленням доказів; давати пояснення з приводу спеціальних питань, які виникають при проведенні слідчої дії. Спеціаліст вправі: звертатися з дозволу слідчого із запитаннями до осіб, які беруть участь у проведенні слідчої дії; робити заяви, пов'язані з виявленням, закріпленням і вилученням доказів. Спеціаліст за наявності відповідних підстав має право на забезпечення безпеки шляхом застосування заходів, передбачених законами України.” [2]. У порівнянні зрозуміло, що права та обов'язки спеціаліста у новому КПК систематизовано та визначено більш чітко.

Наведене у новому КПК визначення спеціаліста в достатньому обсязі окреслює знання, якими він володіє, але називає лише два види діяльності спеціалістів: надання консультацій та технічна допомога. Проте основний вид діяльності – сприяння слідчому у виявленні, фіксації та вилученні об'єктів, що мають інформацію про злочин, не зазначено. Не доцільно, на наш погляд, розбивати види діяльності спеціаліста на дві частини, виділяючи окремо технічну допомогу спеціаліста. До того ж, фотографування (наприклад макрозйомка) та відбір зразків для проведення експертизи в багатьох випадках є не звичайною технічною допомогою, а складною роботою, що потребує використання спеціальних знань, яких немає у слідчого.

Щодо думок науковців, то більшість з них визначають спеціаліста як особу, що допомагає суб'єктам, які проводять розслідування. Так, за

І.М. Сорокотягиним, “спеціаліст – особа, яка володіє спеціальними знаннями в окремій галузі науки, техніки, мистецтва та ремесла і залучається органами дізнання, слідства, прокуратури чи судом для участі у розслідуванні та розгляді справи з метою надання вказаним органам допомоги у виявленні, закріпленні та вилученні доказів” [3, с. 3-4]. На думку П.П. Іщенка “спеціаліст у кримінальному судочинстві – особа, яка володіє знаннями і навичками та залучається органом дізнання, слідства, прокурором чи судом для сприяння у виявленні, закріпленні та вилученні доказів” [4, с. 10]. У цих визначеннях діяльність спеціаліста описується не в повному обсязі та обмежується процесом виявлення, закріплення та вилучення доказів, хоча існують непроцесуальні форми використання спеціальних знань – консультативна та технічна допомоги, котрі не можна не враховувати. У визначенні В.В. Циркаля, розширюються види діяльності спеціаліста, а саме: “спеціалістом є особа, яка володіє певними науковими, технічними та іншими професіональними знаннями та яку залучають до участі в слідчих діях в цілях сприяння у виявленні, закріпленні, вилученні доказів і дачі пояснень за спеціальними питаннями” [5, с. 12].

У більшості запропонованих науковцями визначеннях спеціаліста, автори намагаються на початку охарактеризувати спеціальні знання, якими він володіє. Але в жодній дефініції такі знання не описані у повному обсязі. Серед спеціальних знань виділяють наукові та технічні, не зазначаючи інших. Більшість з них неприпустимо звужують можливості спеціаліста, інші, навпаки, трактують їх досить широко.

Отже, з урахуванням викладеного на основі аналізу поглядів науковців на цю проблему, вважаємо більш вдалим та науково обґрунтованим визначення: “Спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних засобів і може надати допомогу у виявленні, фіксації та вилучення об’єктів, що мають інформацію про злочин, здійснити консультації та технічну допомогу під час досудового розслідування і судового розгляду справи” [6, с. 197]. В цьому визначенні зазначено основні види діяльності спеціалістів, але не обмежуються види спеціальних знань, що можуть бути використано. Вони визначаються особою, яка проводить дізнання та слідчим при проведенні слідчих дій, і суддею або складом суду при проведенні судових дій. Термін “спеціальні знання” достатньо визначений у науковій

літературі і не потребує на сьогодні окремого тлумачення у кримінально-процесуальному законодавстві.

Бібліографічні посилання

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : прийнятий Верховною Радою України Законом № 4651- VI від 13.04.2012 р. – Х. : Право, 2012. – 392 с.
2. Кримінально-процесуальний кодекс України : затверджений Законом від 28.12.1960 р. ВВР, 1961, № 2, ст. 15. – К.: Вид. ПАЛИВОДА А.В., 2008. – 200 с.
3. *Сорокотягин И.Н.* Системно-структурная характеристика специальных познаний и формы их использования в борьбе с преступностью / И. Н. Сорокотягин // Применение специальных познаний в борьбе с преступностью : межвуз. сб. научных трудов. – Свердловск : Изд-во Свердл. юридич. ин-та, 1983. – С. 3-10.
4. *Ищенко П.П.* Специалист в следственных действиях (уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты) / П.П. Ищенко – М.: Юридическая литература, 1990. – 158 с.
5. *Циркаль В.В.* Тактика производства следственных действий с участием специалистов : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / В. В. Циркаль. – К. : КГУ, 1984 – 26 с.
6. *Пиріг І. В.* Процесуальний статус спеціаліста та можливості залучення працівників експертної служби МВС до проведення слідчих дії / І. В. Пиріг // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ : зб. наукових праць. – 2010. – № 2 (48). – С. 193-200.

Студентка шостого курсу Білик.Д.В

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Україна

ОКРЕМІ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБІТ З ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ

Об'єктивна сторона ч. 1 ст. 272 КК України сформульована у диспозиції норми таким чином: порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві особою, яка зобов'язана їх дотримувати, якщо це порушення створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого.

Згідно п. 9 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» від 12.06.2009 р. № 7 (далі – Постанова), при розгляді справ про порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК) суди повинні керуватися Переліком робіт з підвищеною небезпекою, затвердженим наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26 січня 2005 року № 15, і законодавчим або нормативно-правовим актом (галузевим або міжгалузевим), у якому встановлено правила безпеки під час проведення відповідних робіт, що входять до Переліку, враховуючи, що в цьому випадку має значення не галузь виробництва, а сам характер таких робіт.

Згідно п. 10 Постанови, за статтею 272 КК може наставати відповідальність і при порушенні правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою у зв'язку з підприємницькою діяльністю, яка здійснюється без передбаченої законом державної реєстрації чи без одержання ліцензії на види діяльності, які підлягають ліцензуванню, або з порушенням умов такого ліцензування, а також при зайнятті забороненими видами підприємницької діяльності або діяльності, за яку відповідальність встановлено окремими статтями Особливої частини КК. У випадках поєднання порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою з діяннями, передбаченими іншими статтями Особливої частини КК, вчинене має кваліфікуватися за сукупністю злочинів передбачених ст.

272 КК та відповідною статтею Особливої частини КК, наприклад статтями 204, 263.

Хоча ч. 1 ст. 272 КК передбачає можливість притягнення до кримінальної відповідальності і без спричинення реальної шкоди (лише у випадку створення загрози такої шкоди), судова практика свідчить, що до відповідальності у переважній більшості випадків притягуються особи, наслідком порушення правил безпеки яких стало реальне спричинення шкоди життю, здоров'ю або власності інших осіб.

Аналізована норма має бланкетну диспозицію, тобто для з'ясування ознак дії (бездіяльності) необхідно звернутися до інших нормативних актів, які встановлюють правила безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві. Постанова у п. 2 визначає, що суди при попередньому розгляді справи повинні з'ясувати, чи вказані в повідомленні про підозру та обвинувальному акті відповідні статті, пункти, параграфи законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють безпеку виробництва, та які з них порушено.

Стаття 272 КК не містить чіткого визначення, за порушення яких саме правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві настає відповідальність за цією нормою. Містяться ці правила у нормативних актах, що діють на території України: законах, підзаконних нормативних актах, міжнародних нормативних актах, до яких приєдналася Україна.

Нижче у якості прикладу наведений орієнтовний перелік таких нормативно-правових актів.

До загальних правил безпеки виробництва відносяться: Закон України «Про охорону праці» від 14 жовтня 1992 р., Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р., Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок видачі дозволів на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки» від 26.11.2011 № 1107, Наказ Державного комітету з нагляду за охороною праці «Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з охорони праці та переліку робіт з підвищеною небезпекою» від 26.01.2005 р. № 15 та ін.

До спеціальних або галузевих правил безпеки виробництва відносяться наступні.

У гірничому виробництві: Гірничий Закон України від 06.10.1999 р., Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого

нагляду «Про затвердження Правил охорони праці під час розробки родовищ корисних копалин відкритим способом» від 18.03.2010 № 61, Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил безпеки у вугільних шахтах» від 22.03.2010 р. № 62 та ін.

Інші галузеві правила під час виконання робіт: Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження правил будови і безпечної експлуатації вантажопідіймальних кранів» від 18.06.2007 р. № 132, Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці «Про затвердження Правил охорони праці в деревообробній промисловості» від 31.01.2005 р. № 20, Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил охорони праці під час виконання робіт на висоті» від 27.03.2007 р. № 62, Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження правил охорони праці в металургійній промисловості» від 22.12.2008 р. № 289, Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду «Про затвердження Правил охорони праці у сталеплавильному виробництві» від 15.10.2009 р. № 172, Наказ Міністерства надзвичайних ситуацій України «Про затвердження правил охорони праці на автомобільному транспорті» від 09.07.2012 р. № 964, Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості «Про затвердження Правил охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових мереж і тепловикористовувальних установок» від 02.12.2013 р. № 892, Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості «Про затвердження правил охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями» від 19.12.2013 р. № 966, Наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості «Про затвердження Правил охорони праці під час вантажно-розвантажувальних робіт» від 19.01.2015 р. № 21 та ін.

Під час розслідування обов'язково повинні встановлюватись конкретні положення правил безпеки, чинних на виробництві, які були порушені винною особою.

Ekologické, celostátní a zemědělské právo

Утегенова Г.А.

Қорқыт Ата атындағы ҚМУ, заңтану магистрі

СУ ҚҰҚЫҚТЫҚ НОРМАЛАРЫ МЕН ТАЛАПТАРЫН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ РӨЛІ МЕН МАҢЫЗЫ

Су өзге де табиғи ресурстармен бірге Қазақстан Республикасы егемендігінің материалдық негізін құрайды. Олардың тиімді қолданылуына халықтың, елдің материалдық қолайлы өмірі тәуелді болып отыр. Алайда табиғи ресурстарды ұтымсыз пайдалану нәтижесінде, қазіргі таңда су ресурстарын тиімді пайдалану және қорғау мәселесі аса күрделі әлеуметтік-экономикалық, ғылыми-техникалық және экологиялық проблемаға айналып отыр. Аталған жағдай барлық деңгейде су мәселесіне көзқарасты түбегейлі өзгертуді, суды қорғау және пайдалану бойынша қарым-қатынасты нақты реттеуді, су шаруашылығын құқықтық реттеудің теориялық мәселелерін терең зерттеуді талап етеді.

Құқық қалыптасқан қоғамдық қатынастарды реттеп, оған қатысушылардың мінез-құлқын реттейтін болғандықтан, суларды ұтымды пайдалану және қорғау мәселесінің кез-келген аспектісі суларды қорғау талаптарына сәйкес су құқық нормаларында көрініс табады. Дегенмен 2003 жылы қабылданған Қазақстан Республикасының Су Кодексі су қатынастарын реттеудің, суларды ұтымды пайдалану мен қорғаудың барлық мәселелерін шешпейді. Соның салдарынан, Қазақстан Республикасы Су Кодексі нормаларын нақтылау мен жетілдіруге бағытталған нормативтік актілер дайындау қажеттілігі туындап отыр

Қазақстан өзендер ағысы бойынша сумен ең аз қамтылған елдер қатарына кіреді. Мәселенің шиеленісуі су ресурстарының шектеулі болуына, территория бойынша тең бөлінбеуіне, ластанудың жоғары дәрежесіне байланысты болып отыр. Өзендердің жер үсті су ресурстары жылына 100,5 шаршы шақырымды құрайды, алайда, оның 46 шаршы шақырымы ғана қолданылуға жатады.

Қазақстанның негізгі су көздері трансшекаралық әсерден ластануда. Ертіс, Сырдария, Іле, Шу, Талас және басқа да көршілес мемлекеттерде қалыптасатын өзендердің суы біздің елімізге ластанып келеді. Негізгі ластанған өзендер Сырдария мен Ертіс болып отыр. Бір ғана Ертіс өзені бассейніне жыл сайын 120 шаршы куб. м ластанған су ағып келеді.

Қазақстан Республикасы Президентінің Қазақстан-2050 жолдауында атап көрсетілгендей, ХХІ ғасырдың жаһандық он сын-қатерінің бірі судың тым тапшылығы болып отыр [1].

Трансшекаралық су ресурстарындағы сумен қамтамасыз ету мен ортақ пайдалану мәселесі Орталық Азия мемлекеттерінің аймақтық қауіпсіздігіне нақты қауіп төндіріп отырған негізгі түйткілді мәселе болып есептеледі. Аймақтағы су пайдалану және бақылау мүмкіндігі Орталық Азияның кейбір елдері тарапынан қолданылатын күшті экономикалық және саяси механизмге айналып отыр. Орталық Азия су тапшылығына орын алған бірден бір аймақ болып саналады.

Әлеуметтік саладағы терең өзгерістер, қоғамның экологиялық ахуалға қатынасының өзгерісі, сондай-ақ су қатынастарындағы әлемдік тәжірибе біздің республикамыздың су заңнамасын жетілдіру қажеттілігін көрсетуде.

Су ресурстарын ортақ пайдалану саласындағы Орталық Азия аймағы мемлекеттерінің арасындағы қолданыстағы мемлекетаралық келісімдердің қалыптасқан жағдайды шешуде тиімдігі төмен болып отыр. Сонымен қатар аймақтағы су ресурстарын және олардың бөлінуін бақылау Орталық Азияның кейбір елдерінің ықпал ету құралына айналып отыр.

Аталған жағдайлардың салдарынан орын алуы мүмкін экологиялық апатты болдырмау үшін аймақ елдерінің су ресурстарын қорғау және ұтымды пайдалану үшін ортақ жобалар жасауы керек. Осы мақсатқа жетуге жәрдемдесетін факторлар даулы мәселелерді шешудегі тарихи тәжірибе, тиімді стандарттар мен халықаралық құқықтық нормалар, тұрақты және ұтымды су пайдалануды қамтамасыз ету, сондай-ақ аймақта дамыған мемлекетаралық келісім жүйесін құру, шетел инвестициясын тарта отырып ортақ экономикалық жобалар жасау болып табылады.

Халықаралық тәжірибеде қазіргі таңда 1992 жылы 17 наурызда қабылданған Трансшекаралық сулар мен мемлекетаралық көлдерді қорғау мен

пайдалану бойынша Хельсинки конвенциясы қолданылып келеді. Аталған халықаралық құжат екі жақты және көп жақты келісімдер жасауға негіз болады. Қазақстан Республикасы 2000 жылдың 23 қазанында аталған Конвенцияны ратификациялады.

Мемлекетаралық су пайдалану және су бөлу мәселелері екі жақты негізде мемлекеттердің өзара келісімі жағдайында шешілуі тиіс. Суару процесіндегі су пайдалану ғана емес су ресурстарын әділ бөлу әрі сапалы пайдалану назардан тыс қалмауы керек.

Қазақстан Республикасы үшін су мәселесінің түйткілді тұсы ең алдымен, су қорының шектеулі болуы, олардың сапасының нашарлауы және территория бойынша теңдей бөлінбеуі болып отыр. Ең қажет жерлердегі су тапшылығынан жақын болашақта республиканың көптеген аймақтарындағы суға деген сұраныс су қорынан асып түседі. Ол сумен қамтамасыз ету және судың ластануы мәселелері ұлттық шеңберден асып халықаралық деңгейде шешу қажет дегенді білдіреді [2].

Су ресурстары ахуалының нашарлауы әлеуметтік-экономикалық салаға да зиянын тигізбей қоймайды, ауыл шаруашылығы өнімділігін төмендетеді, жерді құнарсыздандырады, аймақта жұмыссыздық артып, өмір сүру деңгейі төмендейді, экологиялық қолайсыз аймақтан көшу процесі артады. Сонымен қатар су ресурстары мәселесінің шиеленісуі әлеуметтік-саяси тұрақсыздыққа, мемлекетаралық қайшылықтарға әкелуі мүмкін.

Суларды ұтымсыз пайдалану және тиісті дәрежеде қолданбау мәселесі баяғыда-ақ жекелеген мемлекеттердің, тіпті тұтастай континенттердің шекарасынан шығып, халықаралық сипатқа ие болды және әлемнің барлық мемлекетіне дерлік ортақ мәселе болып отыр.

Су ресурстары мәселесі Қазақстан Республикасы мен Орталық Азия мемлекеттерінің экологиялық ахуалына айтарлықтай қауіп төндіріп отыр. Ұлттық су саясаты аясында қарастырып отырған мәселе бойынша зерттеу жұмыстарын жүргізу қажет.

Су объектілері мен су шаруашылығы құрыстарын пайдалану саласындағы заңнаманы жетілдіруде мына бағыттар басшылыққа алынуы тиіс: тұрғындарды ауыз сумен қамтамасыз ететін құралдарды және онымен байланысты мүліктік қатынастарды құқықты заңдық реттеу; ауыз сумен

қамтамасыз ету саласында нормативтік құқықтық актілер мен мемлекеттік стандарттарды әзірлеу және қолданысқа енгізу.

Трансшекаралық өзендердің суларын пайдалану Концепциясын әзірлеу және қабылдау қажеттілігі туындап отыр.

Трансшекаралық суларды қорғау және пайдалану саласындағы мемлекеттердің халықаралық ынтымақтастығының негізгі нысандары халықаралық шарттар жасау, трансшекаралық суларды қорғау бойынша арнайы мемлекет аралық органдар құру, халықаралық форумдар, конференциялар өткізу, халықаралық ұйымдармен ынтымақтастық және т.б. болып табылады. Мемлекеттер ынтымақтастығының бұл бағыттары әмбебап сипаттағы халықаралық шарттар шегінде, екіжақты үкіметаралық келісімдер деңгейінде, сондай-ақ Қазақстан Республикасы қатысушысы болып табылатын интеграциялық құрылымдардың халықаралық актілері шеңберінде жүзеге асырылады. Өз кезегінде, кең көлемде халықаралық шарттар қабылдау халықаралық экологиялық форумдар мен конференциялар өткізу жолымен мемлекеттердің өзара іс-қимылының, сондай-ақ трансшекаралық табиғи объектілерді қорғау және пайдалану саласындағы мемлекеттер мен халықаралық ұйымдар ынтымақтастығының нәтижесі болып танылады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә. Назарбаев «Қазақстан-2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты атты Қазақстан халқына Жолдауы 2012 жылғы 14 желтоқсан.
2. Сарсембеков Т.Т. Орталық Азиядағы трансшекаралық өзендерді пайдалану және қорғау, Алматы, Атамұра. 2004. - Б.135-141.

Ústavní právo

Яківчук Ж. В.,

студентка НН ЮІ Національного авіаційного університету, м. Київ, Україна

Науковий керівник: Толкачова І. А., к.ю.н., доцент

РОЛЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ

Державна влада в Україні здійснюється відповідно до принципу поділу влади на законодавчу, виконавчу і судову. Так, органи законодавчої влади реалізують свої права шляхом прийняття законів. Виконавча влада має ряд повноважень стосовно виконання та реалізації нормативно-правових актів на всій території держави. Окремою самостійною гілкою влади є судова влада, в основу діяльності якої покладено здійснення судочинства.

Світова практика свідчить, що для стабільності конституційного ладу, узгодженого функціонування державного механізму, вищого представництва в міжнародних відносинах інститут глави держави є об'єктивно необхідним. Тому президент в республіках наділяється, як правило, широкими повноваженнями у сфері взаємовідносин із законодавчою, виконавчою та судовою владою, є своєрідним арбітром між ними, символом єдності держави, її офіційним представником. Глава держави забезпечує функціонування державних інституцій у режимі конструктивного співробітництва, спрямовує зусилля різних гілок влади на розв'язання актуальних проблем країни [1, с. 303].

Якою є роль Президента України у процесі здійснення державної влади? Президент України є главою держави і виступає від її імені, займає особливе місце в системі органів державної влади, але не входить безпосередньо до жодної з них. Він є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав та свобод людини і громадянина [2].

Повноваження глави держави досить розгалужені, проте, вони сформовані так, аби уникати узурпації державної влади. З іншої сторони, ряд

повноважень Президента України впливає на права та обов'язки всіх гілок влади. Це зберігає рівновагу сил між законодавчою, виконавчою, судовою владами і Президентом України. Саме за таких умов ці органи зможуть діяти самостійно, проте, не будуть перевищувати свої повноваження для власної вигоди.

Президент України володіє правом законодавчої ініціативи та правом вето, що реалізується безпосередньо при прийнятті законів. Варто зауважити, що кожен закон повинен бути підписаний саме Президентом України. Також, глава держави має специфічні відносини з Верховною Радою України. Перш за все, наділений правом розпустити парламент. Це є можливим, якщо: протягом тридцяти днів однієї чергової сесії не можуть розпочатися пленарні засідання; протягом одного місяця у Верховній Раді України не сформовано коаліцію депутатських фракцій; протягом шістдесяти днів після відставки Кабінету Міністрів України не сформовано персональний склад Кабінету Міністрів України [2]. У таких випадках він має право призначити позачергові вибори до Верховної Ради України.

Президент України володіє широкими установчими повноваженнями у сфері виконавчої влади. Насамперед, в нашій державі, лише глава держави призначає Міністра оборони України та Міністра закордонних справ України. Оскільки глава держави представляє Україну у міжнародних відносинах, то і Міністр закордонних справ України повинен розділяти мету діяльності Президента України, розуміти поставлені завдання та разом докласти всіх зусиль для їх здійснення. Це стосується і Міністра оборони України, оскільки Президент України є Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України, тому їхні дії повинні бути зкоординовані.

Лише за згодою парламенту глава держави призначає Прем'єр-міністра України і Генерального Прокурора України. У свою чергу Уряд, як вищий орган виконавчої влади, відповідальний як перед Президентом України, так і перед Верховною Радою України, тобто, має подвійне підпорядкування. Звісно, це залежить від порядку його формування, тому таке підпорядкування є закономірним. Глава держави володіє й іншими повноваженнями у сфері виконавчої влади, проте вони стосуються окремих центральних органів виконавчої влади та їх керівників.

Президент України не може втручатися в діяльність судових органів, проте, активно взаємодіє з цими органами, здійснюючи при цьому певні

установчі функції. Це виявляється в його повноваженнях, пов'язаних з формуванням органів судової влади. Тому, варто звернути увагу на те, що Президент України призначає третину складу Конституційного Суду України, має право утворювати суди у визначеному порядку. Не другорядною функцією є і те, що Президент України вправі здійснювати помилювання.

Отже, на основі наведеного вище, необхідно зазначити, що інститут президентства є невід'ємною складовою національного конституційного ладу України. На відміну від органів державної влади, Президент України наділений повноваженнями, які надають можливість впливати на законодавчу, виконавчу та судову гілки влади, проте, не входить до жодної з них.

Література:

1. Колісник В. П. Конституційне право України: Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – 416 с.
2. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Obchodní právo

Костина О.И

Днепропетровский Университет имени Альфреда Нобеля

ЗАЩИТА ОТ НЕДОБРОСОВЕСТНОЙ КОНКУРЕНЦИИ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В системе рыночных взаимоотношений между субъектами возникают разные по сути, взаимопониманию и напряженностью связи. Определяют несколько видов взаимоотношений, субъектов рынка в процессе их коммерческой деятельности, в том числе: 1) сотрудничество; 2) взаимодействие; 3) конкуренция; 4) соперничество; 5) противоборство.

Вопрос о защите конкуренции является весьма актуальным на современном этапе развития экономической сферы Украины. Это объясняется тем, что в Украине быстрыми темпами развиваются различные формы предпринимательства, что в свою очередь приводит к обострению конкурентных отношений, и в тоже время почти полностью отсутствует культура предпринимательства, имеющаяся в других странах. Собственно, исконные традиции ведения бизнеса которые развивались исторически, были почти полностью утрачены за годы существования административно-командной системы и за тот довольно короткий срок, прошедший с момента утверждения независимости Украины и начала становления рыночных отношений, эти традиции честного предпринимательства вряд ли можно сформировать с нуля.

Кроме того, в контексте глобализации и интеграции Украины в европейскую экономику вопрос борьбы с недобросовестной конкуренцией приобретает новый, более широкий смысл.

Опыт показывает, что необходимой составляющей в современной рыночной системе бесспорно надо выделить государственное вмешательство в экономику в виде регулирования конкретных отношений.

В Украине введение государственной защиты добросовестной конкуренции практически совпало с началом перехода к рыночной экономике, что обусловило одну немного парадоксальную ситуацию: фактически

законодательство о защите экономической конкуренции и инструменты его реализации появились раньше, чем сама конкуренция, и стали активными факторами ее становления.

В результате принятых в последние годы правовых и организационных мероприятий в нашем государстве созданы условия для практической реализации конституционного принципа обеспечения государственной защиты конкуренции в предпринимательской деятельности, предотвращения злоупотребления монопольным положением, неправомерным ограничением конкуренции и недобросовестной конкуренции на общегосударственных и региональных рынках появились десятки тысяч самостоятельных субъектов хозяйствования. Таким образом, создание конкурентной структуры в основном осуществлено.

Несмотря на вышесказанное, данная проблема не является достаточно теоретически разработанной.

Конкуренция – основа современной рыночной экономики, неотъемлемая составляющая работы рынка. Из этого следует, что без использования и постоянного совершенствования механизма конкуренции невозможным становится обеспечение здоровой конкурентной среды в рамках рыночной экономики. На сегодня поддержка рыночного равновесия с помощью конкурентных отношений осуществляется как добросовестно, так и с нарушением этого принципа. Актуальность проблемы недобросовестной конкуренции и поиск путей ее решения подтверждается и большим количеством ученых, которые исследовали эти вопросы.

Впервые понятие «недобросовестная конкуренция» появилось во Франции в середине XIX века, хотя само явление возникло еще с момента формирования рынка. Именно тогда было принято Парижская конвенция по охране промышленной собственности (1883.). Парижская конвенция предполагает, что каждое государство член конвенции, исходя из этого определения и своих национальных особенностей, самостоятельно определит, что следует понимать под недобросовестной конкуренцией.

Фундаментальные гарантии обеспечения защиты и запрет недобросовестной конкуренции содержатся в ч.4 ст. 13 Конституции Украины. Правовую основу защиты от недобросовестной конкуренции составляют Хозяйственный кодекс Украины, Закон Украины «О защите от

недобросовестной конкуренции», Закон Украины «О защите экономической конкуренции», Закон Украины «Об Антимонопольном комитете Украины» и другие. В частности, ч. 1 ст. 1 Закона Украины «О защите от недобросовестной конкуренции» и ч. 1 ст. 32 ХКУ закрепила, что недобросовестная конкуренция - это любые действия в конкуренции, которые противоречат правилам, торговым и другим честным обычаям в хозяйственной деятельности. В разделах 2-4 Закона Украины «О защите от недобросовестной конкуренции» под такими действиями понимаются: 1) копирование внешнего вида продукта конкурента с указанием своего логотипа на упаковке; 2) реклама своего продукта, содержащая сравнение с продуктом конкурента; 3) распространение заведомо ложной информации, дискредитирующей конкурента; 4) склонение поставщика или заказчика к отказу от работы с конкурентом или создание невыгодных условий работы, то есть к бойкоту; 5) подкуп работника конкурента для невыполнения им должным образом своих обязанностей; 6) использование финансового и административного давления на покупателя конкурента с целью его переманить; 7) сбор, использование, а также разглашение или склонение огласке коммерческой информации; 8) демпинг в отдельных случаях.

Украинская система защиты от недобросовестной конкуренции на данный момент не полностью сформирована. Однако уже отлаженный механизм решения таких дел. Так, можно обратиться с заявлением или жалобой в АМКУ или подать исковое заявление в хозяйственный суд.

Практика показывает, что большее количество дел рассматривается именно органами АМКУ. Преимущественно такие нарушения происходят на таких рынках, как фармацевтическое производство, производство кондитерских изделий, алкогольных напитков, на рынках мобильной связи, рекламные компании, банковского дела и тому подобное. Большое количество случаев касалось распространения информации, вводящей в заблуждение, неправомерного использования обозначений, копирование внешнего вида изделия, неправомерного использования товара другого производителя. Споры, связанные с подобными нарушениями, в 40% случаев решаются путем переговоров. Наказанием является запрет использования торговой марки, ликвидация предприятия-правонарушителя, штраф, размер которого определяют в ходе судебного разбирательства, или уголовная ответственность.

Такие действия искажают механизмы экономической конкуренции и могут привести к монополии производства, а следовательно и к росту теневой экономики. Поэтому возникает необходимость разработки эффективных путей реализации конкурентной политики. Во-первых, необходимо усовершенствовать работу системы органов защиты интересов субъектов хозяйствования, а именно: улучшить материально-техническое и кадровое обеспечение, искоренить коррупционные проявления, усовершенствовать координацию деятельности между данными органами в процессе борьбы с недобросовестной конкуренцией. Во-вторых, провести информационно-разъяснительную работу, направленную на освещение преимуществ добросовестной конкуренции, как для предпринимателей, так и для потребителей, порядка защиты их от недобросовестной конкуренции. В-третьих, заключить Правила профессиональной этики участниками всех стратегически важных рынков государства по обязательному согласованию с АМКУ, ведь предприниматели сами должны определить, какие действия будут отвечать честным обычаям и принципам добросовестной деятельности на определенном товарном рынке, а какие - нет, устанавливая, таким образом, вроде Кодекса конкурентного поведения, нарушение которого может быть доказательством совершения неправомерных действий в виде недобросовестной конкуренции.

Mezinárodní právo

Aralbaeva A. A.

candidate of Law, associate professor of the Department of international law, The Kazakh University of International Relations and World Languages named after Abylai Khan, Republic of Kazakhstan, Almaty

Ryskeldi Akbota

Master of 2-course in the specialty "International Law" KazUIRaWL named after Abylai Khan Republic of Kazakhstan, Almaty

ACTUAL ISSUES OF THE IMMUNITY AND PRIVILEGES OF PERSONNEL OF FOREIGN DIPLOMATIC MISSIONS IN THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

Some problematic issues of determining the immunity and privileges of the personnel of foreign diplomatic missions in the Republic of Kazakhstan are considered in the given article. Also at a contemporary stage the objective necessity in theoretical understanding of international relations increases where the Republic of Kazakhstan is an active participant, in the given article this issue is considered from the point of view of the international law. In the given article legal characteristics of the current legislation of the Republic of Kazakhstan in this field is analyzed, its compliance with Constitutional standards is revealed.

It becomes obvious that at a contemporary stage the objective necessity in theoretical understanding of international relations increases where the Republic of Kazakhstan is an active participant, in this article we are going to consider this issue from the point of view of the international law. In this respect, one of the primary challenges facing Kazakhstan is to resolve contradiction between the new socio-cultural superstructure and the potential that was inherited at the times of stagnation. For the second decade the republic upholds its right to democracy fighting for consolidation of market mechanisms of economy, development of the absolute primacy of human rights and freedoms on its territory because without establishing truly democratic foundations of society it can not be equal with other countries in a foreign political dialogue.

From the standpoint of the new political and legal policy deep understanding of the role and importance of the international law is necessary; its balanced relationship with the national law is also an important problem. These problematic aspects have commonplace features and concern almost all institutions of the international law. However taking into account such fact that many achievements of our country are related to political, legal and foreign course chosen by the President of Kazakhstan N.A. Nazarbayev implementation of the policy by means of diplomacy is of particular importance. A certain share of success and achievements of the republic belongs to Kazakhstani diplomats who coped with the tasks assigned to them during the period of perestroika and helped the country to come out of the complicated economic crisis. The great merit of Kazakhstani diplomacy is that the republic was recognized abroad, they began to believe in its prospects.

In connection with this trend of increasing urgent need for close attention to the issues of regulation of the status of the diplomatic staff, providing the scope of rights and guarantees necessary for carrying out their important foreign policy functions, where the central place ever since the pre-state era is taken by diplomatic immunities and privileges.

However the theme of the research in the present period of development of legal and democratic relations, political and economic relations on the international arena, obviously gets new push for deep understanding of specific issues of diplomatic immunities and privileges. Outside the legal research there are still conceptual approaches to improvement of the holistic Institute of immunities and privileges in the Republic of Kazakhstan; in terms of scientific criticism many aspects of international regulation of diplomatic immunities and privileges are not considered.

The legal fundamentals of the Republic of Kazakhstan were also added by the norms of the international law of historical significance such as: Vienna Convention on Diplomatic Relations (Vienna, 18 April, 1961); The UN Convention on Privileges and Immunities of the United Nations (New York, 13 February, 1946); Convention on Privileges and Immunities of the Eurasian economic community (Minsk, 31 May, 2001); Convention on Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected Persons including Diplomatic Agents (New York, 14 December, 1973); Convention on Legal Assistance and Legal Relations in Civil, Family and Criminal Matters (Minsk, 22 January, 1993 amended on 28 March, 1997); European Convention on Extradition (Strasbourg, 13 December, 1957) and others.

This research develops and supplements the general theoretical provisions of many branches of law such as the international (diplomatic) law, constitutional law, theory and history of state and law, history of state and law of the Republic of Kazakhstan, criminal law, civil law, administrative law, criminal procedural law, customs law, tax law and other law branches of Kazakhstan. Refraction, specific appliance and combination of principles of complexity and system in analysis and detailing the characteristics of categories: “the right to inviolability of a person”; “Inviolability of persons enjoying diplomatic immunities and privileges”; “Inviolability of property of persons enjoying diplomatic immunities and privileges”; “Administrative, civil or criminal responsibility of persons enjoying diplomatic immunities and privileges” extends methodology of learning other segments of these sciences.

The Constitution of the Republic of Kazakhstan of 1995 and the country's legislation adopted for its development contains more provisions related to international treaties, provisions about correspondence of legal standards adopted in Kazakhstan, the principles and rules of the international law. The constitution serves as a general transformer, a link between the national legal system and the system of the international law. In Sec. 1, Art. 4 of the RK Constitution international legal norms (international treaty and other obligations) are recognized as the current law of the Republic of Kazakhstan [1].

In the Republic of Kazakhstan the norms of the international law are considered as priorities (paragraph 3, Article 4 of the Constitution of the Republic of Kazakhstan) in the event of collision or lack of legislative regulation of an issue. At the same time there is a tendency for the most active cooperation of the country with other states, as well as approximation of principles and rules of law to common standards adopted by the international community that in its turn emphasizes influence of the international law on domestic one.

For example, in March of 1992 Kazakhstan became a full member of the UNO. The significance of this fact is invaluable: we have not only proved our adherence to fundamental principles of the international law but also acquired protection of the most influential international organization implementing the basic job for providing safety on the planet. Kazakhstan got an opportunity to be involved in world affairs and human problems, to be in line with development of modern civilized humanity, to have access

to its achievements in political, economic, social, scientific, humanitarian and other critical areas.

Thus researching the Institute of immunities and privileges in the Republic of Kazakhstan special attention should be paid to the international law of the Republic of Kazakhstan in this sphere, as well as political and legal aspects.

Personal integrity is the main diplomatic immunity. Personal integrity (and it is generally recognized in the doctrine of the international law) is the most important immunity, other immunities and diplomatic privileges cause from this kind of immunity. In Article 29 of the Convention it is established: "Personality of a diplomatic agent is inviolable. He is not subject to arrest or detention in any form. The host State shall treat him with due respect and shall take all appropriate measures to prevent any attack on his person, freedom or dignity". The given article actually indicates immunity from criminal and administrative jurisdiction of the host State so in such a framework procedural activity on appliance of enforcement measures shall be implemented.

With regard to the Institute of immunities and privileges this provision is revealed most clearly in research of actual evidence of neglect committed in relation to diplomats. If the last attack (including murder) on diplomats were frequent thus indirectly and primarily was the will of opposing (political) forces, such trends virtually exhausted in the modern world. Nowadays the problem of "a cold conflict" has been settled and many states undergoing political discrimination have already achieved a certain level of economic and democratic development allowing them to stand on a par with other developed countries. If diplomatic practice includes cases of attacks on diplomats the motivation is not the act of political upheavals but other reasons (for example, terrorist attacks, personal interests and other similar reasons). In our opinion the basis for these changes is democratic status of states reached a high level of development on a global scale for today.

Parliament deputies, chairman and members of the Constitutional Council, judges and a Public Prosecutor the General of the Republic of Kazakhstan, as well as persons performing important public legal functions enjoy ad hoc inviolability (immunity) along with the diplomatic staff in accordance with the Constitution. However these immunities are not the subject of the international, constitutional, criminal and judicial law.

Therefore providing diplomatic immunities and privileges by the rules of law in the framework of integrity of a person, legislation of the Republic of Kazakhstan protects not only external relations with the sending State, international prestige of the country but also protects identity of each individual of the diplomatic staff and his legal status is formed with personal property and non-property rights. In relation to legal regulation of immunities and privileges of the diplomatic staff legislation of Kazakhstan is based on the norms of the Vienna Convention on Diplomatic Relations of 1961. Taking into account international, political and legal status of the diplomatic staff, the immunities from criminal and administrative jurisdiction granted by the host State act as a guarantee of personal immunity.

In Beirut on 5 May, 1988 two French diplomats M. Fountain and M.Karton were released. Since March of 1985 they were in detention as hostages of “Al-Ji-Had al-Islami”, an extremist organization. In Brazil on 4 June, 1988 Ambassador of Saudi Arabia was robbed. Criminals broke into the residence of the Ambassador, at gunpoint they forced to open the safe and stole money and jewels worth a total of 300 thousand dollars. Brazilian President Sarney visited the house of the ambassador “to express his sympathy” [3].

There are cases of attacks on diplomats in modern diplomatic practice. Thus in particular, at 8.30 am on 5 December 5, 2003 in Tbilisi armed attack was committed on the minister-counselor of the Russian Embassy in Georgia V.N. Rynzu. At gunpoint and use of physical violence the car belonged to the embassy had been stolen, V.N Rynze was injured [4].

It is difficult to disagree with the cited authors because constitutional legal status of personal inviolability is still of “subordinate” character in relation to the rules of the international law governing special protection of the diplomatic personnel.

The basis for expansion of immunities is understood by the author in the fundamental approach to constitutional and legal regulation of inviolability of habitation (Article 25 of the Constitution of the Republic of Kazakhstan).

Personal inviolability of diplomats is reached by granting them special protection. In Kazakhstan attack on persons of the diplomatic staff is a criminal offense. In accordance with Article 173 of the Penal Code of the Republic of Kazakhstan attack on:

- A representative of a foreign state or an employee of an international organization enjoying international protection or his family members, as well as on the office or premises or vehicles of persons enjoying international protection, as well as kidnapping or forcible confinement of individuals, as well as threat to commit such acts, shall be punished by imprisonment for the term of three to eight years.

The norms of criminal responsibility for attack on a representative of a foreign state or an employee of an international organization enjoying international protection, or his family members are in tune with the doctrine of international legal protection of persons mentioned above. For the Republic of Kazakhstan in this direction it is important that it is a party to the Convention on Prevention and Punishment of Crimes against Internationally Protected (1973).

States Parties shall cooperate in accordance with the provisions of the Convention in obtaining and providing information concerning the crime and the alleged perpetrators and provide other legal assistance in connection with criminal proceedings taken in respect to crimes mentioned in the Convention including supply of all evidences at their disposal necessary for the proceedings.

A state where the measures of criminal procedure compulsion are taken is required to inform immediately either directly or through the United Nations Secretary-General, as well as other States parties.

Nowadays Kazakhstan sending its missions to foreign countries base on the prerogatives of the primacy of the international law, soft foreign climate, security doctrine, peace-loving policy and other principles of international communication, adherence to which is of paramount importance in maintaining and augmenting its position on the international arena.

However for Kazakhstan it is peculiar to increase or maintain the existing scope of diplomatic immunities and privileges established by the international law. However in order to protect national security, safety of citizens and state, in some cases the legislation of the Republic is changed for restriction of immunities (for example, in case of diplomatic baggage inspection during air travel).

Reference:

1. Конституция Республики Казахстан от 30 августа 1995 года (с изм. и доп. 10.03.2017 г.). - Алматы: Жети Жаргы, 2017. - с.45.

2. О судебной системе и статусе судей Республики Казахстан. Закон Республики Казахстан от 25 декабря 2000 года №132. (с изм. и доп. от 03.07.2017)//www.zakon.kz
3. А. Борунков. Иностранный дипломат в Москве. //www / server / ru.
4. Заявление посольства России в Грузии в связи с грабежом министра-советника посольства России в Тбилиси. – МИД РФ. Отдел информации и печати. Информационный бюллетень. Министерство иностранных дел Российской Федерации. 05.12.2005 - <http://www.mid.ru>.
5. Маханова К.А. О проблеме международной защиты дипломатических агентов в законодательстве Республики Казахстан // Материалы Межд.научно-прак. кон. «Международные стандарты прав человека и проблем развития национального законодательства ». Часть 2 - Алматы, 2001. с. 207-214.

HISTORY

Obecná historie

Дубчак Є.В., аспірант

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ВНЕСОК ФЕДОРА МІЩЕНКА У ВИВЧЕННЯ АНТИЧНОСТІ

У роботі проведено аналіз праці Ф. Міщенка щодо біографічних відомостей Фукидіда. З'ясовано, що науковець вбачав невідповідність інформації з джерел, використаних з питання стародавніх досліджень діяльності історика. Зокрема, ним доведено хибність гіпотези, що Геродот та Фукидід були сучасниками. Виявлено, що значний інтерес становить проведений Ф. Міщенком аналіз життєпису Фукидіда авторства Маркеліна.

F. Mishchenko considered characteristic about Thucydides biographical information. There is a discrepancy of the sources information which is used by on the issue of ancient researches of historian activity. In particular, inveracity of a hypothesis is proved, according to which Gerodot and Thucydides were contemporaries. It is defined that analysis of Fukidid's life by the author Markelin, which have been made by Mishchenko, has a considerable interest.

Наприкінці XVIII ст. силами викладачів Київського університету Св. Володимира проводилися дослідження з питань як вітчизняної, так і всесвітньої історії. Науковцями було опубліковано значну кількість праць, чим зроблено вагомий внесок у становлення та розвиток історичної науки.

Серед досліджень неабияку цінність має робота приват-доцента університету Ф. Міщенка «Фукидид и его сочинение», видана у 1887 р. Увагу науковим доробкам історика приділено у роботах закордонних та вітчизняних авторів. Так, Е. Фролов у історіографічному нарисі «Русская наука об античности» вказав, що характерною особливістю біографічних статей Ф. Міщенка було «тверезе ставлення до джерела, без зайвої ідеалізації».[1,с.210]

Ф. Міщенком надано характеристику біографічних відомостей про стародавнього історіографа. Так, на думку автора, жодне з джерел не містило матеріалу, який «з повною достовірністю можна було б віднести до його

сучасників або найближчих нащадків».[2,с.2] До того ж свідчення не співпадали із вказівками, які були надані самим істориком. Міщенко вважав, що тодішні читачі більшу частину матеріалу могли сприймати як вигадку.

Значний інтерес становить проведений Міщенком аналіз життєпису Фукидіда, який належить Маркеліну та міститься у палатинському списку «фукидідового тексту». На думку науковця, назва праці свідчить про запозиченість даних із збірників приміток.[7,с.3]

Міщенко одним з перших звернув увагу на відсутність у життєписі авторства Маркеліна відомостей, які містяться у роботі Фукидіда, а саме: Фукидід став до написання твору на початку Пелопоннеської війни; його вигнання, яке тривало понад 20 років; право на видобуток золота у Фракії біля м. Амфіполь, що зробило історика однією з найвпливовіших осіб серед місцевої аристократії.[2,с.5] Окрім цього, на думку дослідника, в життєписі можна знайти сумнівні речі. Так, в якості прикладів, було наведено хибність висновків стосовно того, що ніби Геродот та Фукидід жили в один й той самий час, і що навіть відбулася їхня зустріч приблизно в 446 або в 444 р. до н. е. Міщенко, акцентувавши на відсутності подібної інформації у стародавніх працях, зокрема, Діонісія, Євсевія та Лукіана, зробив висновок, що дана подія є вигадкою.[2,с.7-8]

Науковець встановив, що життєпис складається з трьох частин, кожна з яких є механічним поєднанням відомостей про Фукидіда з риторичними зауваженнями стосовно його праці. Зазначивши також їхню незв'язність, дослідник розглянув епізод синхроністичного та синонімічного змісту.[2,с.10] Ґрунтуючись на їхньому аналізі, Міщенко дійшов висновку, що дані Маркеліна щодо походження стародавнього вченого насправді стосуються іншої особи та були запозичені із приміток до історії Пелопоннеської війни.[2,с.10-13] Науковець стверджував, що посилання автора біографії не зовсім зрозумілі.

Беручи за основу висновки інших дослідників, Міщенко встановив, що дані Маркелін міг запозичити з творів Діонісія, що жив у I ст. до н. е., та його послідовників. Окрім цього, твір Маркеліна, ймовірно, належить до тих стародавніх часів, коли для відтворення подій з життя Фукидіда доводилося використовувати суперечливі перекази та власні здогадки.[2,с.24-25]

Значний інтерес представляє питання стародавніх досліджень діяльності Фукидіда. На думку Міщенка, саме критика Діонісія викликала зацікавлення

інших митців та привела до появи нових творів, від яких збереглися лише назви або уривки текстів.[2,с.29]

Проаналізувавши твір Маркеліна одним з перших серед інших праць, Міщенко порівняв доробок із твором анонімного автора. На думку вченого, життєпис невідомого автора був лише повторенням твору попередника, але відмінність простежувалася в тому, що анонім, надаючи оцінку Фулідіду, виявив більш палку прихильність Діонісію.

Приділивши значну увагу розгляду біографічних фактів з життя давньогрецького письменника, Міщенко розглянув час та порядок укладання праці, навівши декілька гіпотез стародавніх діячів з цього приводу. Так, згідно першої, Фулідід під час Пелопоннеської війни склав лише нотатки про тодішні події, обробкою яких з метою укладання праці він займався у мирний час. За іншою гіпотезою давньогрецький історик одразу працював над твором під час війни. Передмова, в якій можна знайти дані щодо закінчення афіно-пелопоннеського конфлікту та подальших подій, вважається написаною Фулідідом після завершення роботи.[2,с.68]

Міщенко, надаючи надзвичайно широкий огляд досліджень німецьких науковців з даної тематики, дійшов висновків, що сучасники Фулідіда виділяли три періоди Пелопоннеської війни: перша десятирічна війна, Нікієв мир та відновлення конфлікту між Афінами та Спартою. Їх автор намагався об'єднати. Слід зазначити, що при цьому сам науковець підкреслив, що в цій спробі була відсутня систематичність. [2,с.125-126]

Список літератури

1. Фролов, Э. Д. Русская наука об античности: Историограф. очерки. СПб: Изд-во СПб ун-та, 1999.-523 с.
2. Мищенко Ф. Г. Фукидид и его сочинение/ Ф. М. Мищенко. – М.: Типография под фирмой “Т. Русь”, 1887. -131 с.

Токарєв Георгій, Пилипенко Максим

Науковий керівник : Кравченко Наталія

Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна

ГОЛОД 1946 – 1947 РР. В УКРАЇНІ

Післявоєнний період є одним із ключових етапів історії радянського державного устрою і суспільства. Ці роки залишили практично без змін політичну й економічну систему в СРСР, хоча у суспільстві після переможного завершення війни відбувались зміни, пов'язані з надіями та очікуваннями, які викликали особливий психологічний клімат і настрої. Населення країни увійшло в мирне життя, сподіваючись, що за порогом війни залишилось усе найстрашніше і важке. У масовій свідомості виник образ «життя-свята», із допомогою якого моделювалася особлива концепція післявоєнного життя – без протиріч, без напруги. Стимулом розвитку цієї концепції був лише один фактор – надія. Вона викликала небувалий оптимізм, емоційне завзяття народу, що дозволило досить швидко вирішити основні завдання відбудови. Однак ейфорія перемоги з її духом свободи й ідеологізацією минулого мирного існування була розвіяна реальними життєвими обставинами. Серед широкого кола малодосліджених проблем історії України є чимало й таких, що стосуються повоєнної відбудови сільського господарства республіки. Раніше ця відбудова здебільшого зображалася як суцільний, безперервний трудовий ентузіазм селянства і тривалий час замовчувався голод, що лютував на Україні в 1946-1947 рр., і муки й поневірення хліборобів, які віддавали останнє, щоб прогодувати розорену війною країну. Голод 1946 – 1947 рр. в Україні відбувався у складних соціально-політичних умовах. Після кривавої, руйнівної війни республіка знаходилася у стані страшної розрухи. Колосальних збитків зазнало сільське господарство. Було зруйновано і пограбовано близько 30 тис. колгоспів, радгоспів і МТС, 28 тис. сіл. Матеріально-технічна база аграрного сектора економіки виявилася вщент зруйнованою. Також, внаслідок посухи у 1946 р. хліба в Україні зібрали у 3,5 разу менше, ніж у 1940 р. Замість

передбачуваних для освоєння 80% довоєнних посівів зернових 1946 р. фактично було засіяно 77,2% , чимало посівів озимих культур загинуло від сильних морозів. Крім того, відсутність посівного матеріалу не дала змоги організувати підсів чи пересів. Усе це призвело до того, що в колгоспах України в 1946 р. загинуло майже 350 тис. гектарів посівів зернових. [1]

Плани хлібозаготівель мали постійну тенденцію до збільшення (у липні 1946 р. плани хлібозаготівель було збільшено з 340 до 360 млн пудів). На фоні неврожаю та надмірних поставань у республіці загострилася проблема кормів. Почався масовий падіж худоби. Безкомпромісність Кремля у питанні про хлібозаготівлі пояснювалася бажанням Сталіна одержати політичні дивіденди від поставок зерна в країни Європи. Ще в лютому 1946 р. в Москві була підписана угода про поставку в Польщу 200 тис. т зерна. У квітні СРСР зобов'язався поставити Франції 500 тис. т зерна за цінами, нижчими від світових, і переважно в кредит. Радянське зерно в голодному 1946 р. надходило також у Болгарію, Румунію, Чехословаччину. Рятуючи громадян інших країн. Кремль губив своїх. В українському селі, з якого викачали весь урожай зернових, розпочався голод. Зима 1946-1947 рр. виявилася неймовірно тяжкою, люди почали гинути від дистрофії, голодного тифу та інших епідемічних хвороб. У 1946 р. середньомісячний рівень смертності в сільській місцевості України становив 20 тис. осіб, а в січні 1947 р. він підвищився до 30 тис., у лютому - до 38,5 тис., у березні - до 51,4 тис. осіб. Прохання Хрущова надати продовольчу допомогу Україні розлютили Сталіна. На початку березня 1947 р. вождь усунув Хрущова з посади першого секретаря ЦК КП(б)У і залишив за ним тільки обов'язки голови Ради міністрів УРСР. Республіканську компартійну організацію повторно очолив Л.Каганович. Одночасно Сталін задовольнив прохання керівників УРСР надати позичку для весняної сівби в розмірі 90 тис. т насіння зернових культур. Була надана й продовольча позичка (60 тис. т) для підгодовування 3,4 млн селян, які брали участь у весняних польових роботах. Усі інші Сталіна не цікавили. У 1947 р. в більшості областей України було вирощено непоганий урожай. Однак у південних областях - від Ізмаїльської до Дніпропетровської - знову сталася посуха. Через низький урожай колгоспники одержали на трудовень мало зерна. Левову пайку забрала собі держава. [2]

Також, Причини голоду крилися й у неоплаті праці колгоспників, знятті з пайкового постачання хлібом за картками великої частини міського й переважної більшості сільського населення. Пік голоду припав на зиму 1946-1947 рр. та весну і літо 1947 р. Від нього в останньому році в Україні померли понад 1 млн. чол. Це було переважно сільське населення. Архівні документи дають підстави говорити про особисту причетність Сталіна та його найближчого оточення до виникнення в республіці голодомору. Сталін і його оточення використали засуху з пропагандистською метою, відзначивши боротьбу з нею як ще одну перемогу колгоспного ладу який нібито зовсім безболісно зміг подолати всі наслідки засухи. Реальної допомоги від влади населення України майже не отримувало. Екстремальні умови голоду несли загрозу як фізичному, так і психологічному здоров'ю людей. У ситуації небезпеки, постійного напруження, невпевненості у завтрашньому дні, відчаю зазнала кардинальної зміни поведінка людей, яка призвела до руйнації норм та ціннісних орієнтацій. Голод 1946-1947 рр. залишив значний відбиток на демографічному розвитку України. Він забрав сотні тисяч людських життів.[1]

Список використаної літератури

[1] « Голод 1946-1947 рр.» [електронний ресурс].- режим доступу: http://pidruchniki.com/10890815/istoriya/golod_1946-1947

[2] «Голод 1946-1947 рр.» [електронний ресурс].- режим доступу: <https://history.vn.ua/compendium/11klas/49.html>

Etnografie

Колумбаева З.Е.

т.ғ.к., профессор «Тұран-Астана» университеті, Астана қ.

[zauresch k@mail.ru](mailto:zauresch_k@mail.ru)

Райымбекова Г.

магистр, Еуразия гуманитарлық институты

ФОЛЬКЛОРЛЫҚ ЖЫРЛАРДАҒЫ САЛТТЫҚ ҮРДІСТЕР

Белгілі ортаға ғана арналған, салтқа байланысты айтылатын өлеңдер бар. Оларды орындаудағы негізгі мақсат: түрлі дәстүрлерді, әдет-ғұрыптарды атқару барысында осы оқиғаларға қатысушылардың көзқарасын білдіру. Мысалы, ұзатылу тойында қалыңдық жар-жар өлеңі арқылы өз сезімін, ойын білдіре алады. Дәстүр бойынша, ұзатылған қалыңдық кетер алдында құрбы қыздарымен бірге туыстарын аралағанда айтылатын сыңсуда қалыңдықтың ішкі толғаныстары ашық көрініс табады. Себебі сыңсу да, жар-жар да бүкіл ел мойындаған, көпшілік қабылдаған салттың аясынан шығып кетпейді. Өзге жерде айта ламаған өкпе-назын, өкінішін қыз осы жерде жеткізе алады. Салт-дәстүр белгілі бір дәрежеде осыған ресми түрде мүмкіндік берген [1, 4].

Зерттеушінің осы пікірін дәлеледей түсетін келесі тұжырымды ғалым Ю.Г. Круглов салт өлеңдерін екі топқа бөледі, бірінші топтағы өлеңдерді салтқа тікелей қатысты, яғни өлең деп отырғанымыз салттың өзі, ол наным-сенімнен ажырамаған дейді. Бесікті аластау үшін, неке қию үшін өлеңнің айтылуы міндетті. Әрі өлеңнің айтушының көңіл-күйіне еш қатысы жоқ. Ал екінші топтағы өлеңдерді салтты атқару барысында айтуға да, айтпауға да болады. Сыңсуды айту не айтпау, қалай айту ұзатылар қыздың еркінде. Себебі мұнда адамның ішкі әлемін жайып салу, сезім иірімдерін суреттеу бар. Сол арқылы жеке адамның салтпен, тіршілікпен қарым-қатынасы ашылып жатады [2].

Әрине, Ю.Г. Круглов бұл пікірді орыс фольклорындағы салт өлеңдеріне қатысты айтып отыр. Десек те бұл ой-тұжырымның біз қарастырып отырған мәселеге, өлеңдерге жат еместігін көреміз. Өйткені қай халықтың әдет-ғұрпын алсақ та, олардың қатысы бірдей дәрежеде емес. Сондықтан да бұл пікір біз үшін

мәнді. Ал өлең мен салттың ұлттық болмыс-бітімі, әрине, әр халықтың өз ғұмыр-тіршілігімен, наным-сенімімен бірге жасалатыны даусыз.

Шілдеhana дәстүрі. Жаңа туған нәрестенің құрметіне жасалатын ойын-сауық той. Мұнда балаңыздың бауы берік болсын дегендей құттықтау айтылады, жастар жиналып, ән салып, домбыра тартып, өлең, жыр айтады. Шілдеhana өмірге адам келгеннің және оған қуанудың белгісі. Осы тойда міндетті түрде балаға ұзақ ғұмыр тілеп, тезірек ер жетуін тілейтін баталар, өлеңдер айтылған. Яғни осы өлеңдерде дүниенің есігін ашқан балаға қуану көрініс табады:

Жан қалтама салғаным өрік болсын,
 Балаңыздың ғұмыры берік болсын.
 Ағалары алдында аман болып,
 Едел-жедел артынан серік болсын.
 Екі ауылдың ортасы мидай дала,
 Осы үйде туыпты бір жас бала.
 Мұнда айтпаған өлеңді қайда айтамыз,
 Туысқанның үйінде шілдеhana [3, 15].

Салт-дәстүрге жанама қатысы бар тұрмыс-салт өлеңдерінде адамның көңіл-күйі басымырақ байқалады дедік. Мұнда орындалып жатқан дәстүрге байланысты адамның қуанышын немесе күйінішін аңғаруға болады. Шілдеhana тойында айтылатын шілдеhana жырлары адамның қуанышты көңіл күйін білдіріп, осы тойға жиналған адамдардың айтуы я айтпаулары өз еркілерінде болған. Жыр мен дәстүрдің өзара жанама байланысын нақтылауға болады.

Қазақтың ескі салты бойынша, түзде өлген адамды отбасы мүшелеріне, жақын туыстарына естіртуші адам айтатын сөзін, естірткелі отырған уақиғаны тұспалдап, жұмбақтап, ишаратпен, өлеңмен, кейде әртүрлі салыстырулармен хабарлаған. Мұндай өлеңдер естірту, көңіл айту, жұбату жыр түрінде айтылған. Шешендік сөз арқылы көңіл айту басы қаралы, жүрегі жаралы жандарды жақсы лебіз, жанашырлық сөзбен ойын ширатып, көзінің жасын тияды, бойына қайрат береді, қайғысын сейілтуге тырысады [4, 189].

Ақ сұңқар ұшты ұядан,
 Қол жетпейтін қиядан,
 Қанаты бүтін сұңқар жоқ,
 Тұяғы бүтін тұлпар жоқ.

Көріп отырғанымыздай, қаза болған адамдарды естірту салтымен байланысты туған тұрмыс-салт жырында наным-сенім мүлде байқалмайды, бұл жерде тек адамның көңіл-күйі білдіріледі. Сол сияқты қоштасу, жұбату, сыңсу өлеңдерінде дәл осындай үрдіс байқалады.

Қоштасудың бірнеше түрі бар екендігі белгілі. Туған жермен қоштасу, о дүниеге кететінін сезген адамның жақындарымен қоштасуы және ұзатылып отырған қыздың елімен, ата-анасымен, балалық шағымен, құрбыларымен қоштасу. Осындағы барлық өлеңдерде адамның көңіл-күйін білдіру үшін шығарылған, сонымен қатар оларды орындау, я болмаса орындамау адамның өзіне ғана байланысты болған.

Бұған қарағанда, өлік жөнелту салтының бірнеше үлгісі қадым замандарда жақын адамын жоғалтқанды жоқтау, жұбату, көңіл айту сияқты жырларды айту міндетті болып саналған, десек те қазіргі таңда бұл үрдіс бүгінгі күнде мүлдем сақталмайды. Айтылып отырған өлеңдерде адамдардың шерлі көңілінен хабар береді. Демек бұл жырлардың бәрінің дәстүрге жанама қатысы бар.

Үйлену дәстүріне байланысты атқарылатын бірнеше салттарда тұрмыстық өлеңдер жырланады. Оларға: тойбастар, жар-жар, сыңсу, беташар, некеқияр жатады. Жалпы алғанда үйлену салт өлеңдерінің барлығында дерлік адамның ішкі әлемі бейнеленген.

Тойбастар қыз ұзату тойында да, сонымен қатар келін түсіру тойында да айтылады. Тойбастарды айтушы әдетте той иесін жиналған көптің атынан жасаған тойымен құттықтап, той иесінің қуанышын көтермелеп, жақсы тілектер тілейді.

Қыз ұзату тойында айтылатын тойбастар алдымен ұзатылғалы отырған қалыңдықтың және оның жақындарының отырған қалпын, ішкі көңіл-күйлерін суреттеп келеді де соңына таман ақын өзінің құттықтауын жеткізеді:

Үстінде төсегіңнің әкең жылар,
 Алланың ақ бұйрығы осылай деп,
 Алдында саба аяқтың шешең жылар
 Қыз қылып әлпештеген басым ай деп.
 Егіліп сен жыларсың елім ай деп,
 Құрбылас ойнап-күлген теңім ай деп,
 Елжіреп жүрек бауыр шешең жылар,
 Ашыған тар құрсағым, белім ай деп [5, 21].

Қалыңдықтың тойында айтылатын тойбастар тек осы сарындас бір мазмұнды ғана емес, көтеріңкі көңіл-күймен де орындалады:

Бисмилла деп бұл тойды бастайық-ау,
Талапкер кісі болса, таласпай ау,
Бізден бұрын машайық көп өтіпті,
Біз де соның жолынан адаспайық ау.
Көзге түсер жігіттің өнерлісі ау,
Өлмесе, әр нәрсені көрер кісі ау.
Той қазынасы құдайдың деген сөз ау,
Соңғыға бұрынғының жөрелгісі ау [6].

Бұл сияқты көтеріңкі көңілмен айтылатын өлең қыздың қосылар қосағы көңілінен шыққан жағдайда айтылатын болған. Қыз ұзату тойында атылатын тойбастардың негізгі мақсаты – алдымен, той жасап отырған үйді қуанышына құтты болсын айтып, көтермелеуболса, екіншіден, ұзатылғалы отырған қызға оң сапар тілеу. Ал енді келін түсірер кезде айтылатын тойбастардың өзіне тән ерекшелігі бар. Ол тек көтеріңкі, ойнақы леппен орындалады. Той бастаған ақын өлеңінде қосылған екі жасты мақтап, жарастықты айтады. Ақыры тойбастар өлеңі жақсы тілек тілеумен аяқталады.

Той бастайық, ендеше, той бастайық,
Жүйрік аттай алдында ойқастайық,
Сәрсенбінің сәтіне той жасапсыз,
Құтты болсын тойыңыз деп бастайық.
Той бастаушы ағайын, бермен қара,
Жақсы тілек айтамыз біз бір қауым,
Ерекелетіп өсірген балаңыздың
Құтты болсын қадамы, ақ отауы [7].

Тойбастар өлеңі тойды бастау салтымен байланысты орындалады, оның мазмұнында адамдардың көңіл-күйін суреттеуге, олардың көңілін көтермелеуге және тілек айтуға негізделгенін мысалдар арқылы көрдік. Тойбастар өлеңі осыған байланысты туған дәстүрді орындау кезінде тек көңіл-күйді ғана білдіреді, сондықтан оның дәстүрге қатысы жанама болып табылады.

Тойтарқар. Қазақытң ескі дәстүрі бойынша тойтарқар жасалған. Тойтарқар қыз беріп, қыз алу салтының көп кәде, жоралары әбден аяқталып болған соң жасалады, оны аяқтау үшін той басқарып жүрген жігіт тойтарқар өлеңін айтады:

Оу, халайық, халайық,
Көп отырдық думанмен.
Үркер ауып кетіпті,
Тойтарқарға салайық.

Зерттеуші Г.Болатованың айтуынша бұл тойтарқар өлеңінің толық және бірнеше нұсқалы мәтіні болған. Бұдан бұрын ешқай ғалым тұрмыс-салт өлеңінің бұл түрі туралы ешбір дерек бермеген [8, 23]. Біз Г.Болатованың қосқан бұл мәліметіне мән бергенді жөн көрдік. Тойтарқар жыры туралы алғаш айтқан ғалым А.Байтұрсынов болғанын алғашқы тарауларда айтып өттік, тойтарқар салт жырының болғаны туралы Н.Төрекұлов та мәлімет берген: тұрмыс-салт, неке-семья тойларында тойбастарлар кейде өз алдына жеке-дара айтылмай Беташар, Жар-жармен аралас шырқалады. Оның жеке немесе аралас айтылуы сол той-тамашаны ұйымдастырып өткізушіге байланысты. Той тарқардың айтылуы, айтылмауы сол тәрізді. Шынында Тойбастар жырланған жерде тұжырым-бата тәрізді Той тарқар да айтылуы керек қой. Советтік халық поэзиясының материалдарын қарастырғанымызда Той тарқар өте аз ұшырайды. Оның бұрын-соңды үлгілері жинақталмаған. Кейбір той, мерекелерде Той тарқар айтылмай, жұрт қалай болса солай тарқай береді [9, 37-38]. Ғалым осы сөздеріне тойтарқар жырының үлгісі ретінде халық ақындарының шығармашылығында кездесетін тойтарқар мазмұнды өлеңдерді мысал еткен. Жоғарыда Г.Болатованың келтірген тойтарқар жырының үлгісінің көне түрі, халық арасында осындай үлгіде тараған көптеген тойтарқар жырлары болғаны анық. Өкінішке орай бізге жетпеген. Н.Төрекұловтың пікірін талдасақ, тойбастар мен тойтарқар салт жырлары той үстінде халыққа жағымды әсер беру үшін орындалған, оның үстіне олардың орындалуы немесе орындылмауы міндетті шарт болмаған. Салт өлеңінің бұл түрінің ұшыраса бермеуі бұл салттың өзінің әр тойда айтыла бермегендігімен түсіндіруге болады. Яғни, тойтарқар өлеңі тойтарқар салтына жанама қатысы бар екендігін осылайша нақтылауға болады.

Бұдан шығатын қорытынды тұрмыс-салт жырларының адам тағдырымен байланысты отбасы, мұң-шер өлеңдерінің барлығында халықтың ғасырлар бойы қалыптастырған дәстүрлерін анық байқауымызға болады әрі олардың барлығында адманың көңіл-күйі анық байқалады, яғни дәстүрге жанама байланысты.

Үйлену тойына байланысты орындалатын дәстүрлердегі салт өлеңдері: тойбастар, беташар, жар-жар, сыңсу, қоштасу, жұбату, тойтарқар.

Отбасы ғұрпында жиі айтыла бермейтін жырлардың бірі – тақиямен қоштасу. Жар-жар айтылып болған соң, әйелдер, қыз жеңгелері қалыңдықтың басына бабалардан келе жатқан салт бойынша, ақ жаулық салады. Жаулық саларда қалыңдық оң жақтағы алаңсыз өмірінің, еркіндіктің белгісі – тақиясын шешкісі келмей қарсы алады. Ол өзінің тақиясын еркін өміріне тұсау салатын әйелдер киетін бас киімге ауыстырғысы келмейді:

Тақиямды алмашы, ақ жаулықты салмашы,
Айналайын, жеңеше-ау, обалыма қалмашы, - [10]

деп, жеңгесіне жалынады. Тақиямен қоштасу сыңсу өлеңіне ұқсас. Мұнда да қыз тағдырына көңісі келмейтіндігін, тілегімен санаспай ерікісіз ұзатып отырған әкесіне өкпелі екендігін зарлы өлеңмен сыртқа шығарған. Әйел бас киімін кигізуші жеңгесі болғандықтан, өлең соған қаратылып айтылған:

Тақиямды алмашы,
Басымы шәлі салмашы,
Тақиям ауыр деуші едім,
Одан да ауыр шәлі арттым.
Бозторғай неге болмадым,
Босағама қонбадым.
Аямаған жан әкем,
Қасыңа серік болмадым [10].

Тақиямен бірге құтты орыны – төрімен де қош айтысатын ұзатылар қыз жанымен сезген. Қыз баланы өз үйінде ренжітпей, еркелетіп, сыйлап-құрметтеген халқымызда ежелден қалыптасқан дәстүр бойынша оң жақта отырған қыздың орны төр болып есептелген.

Қыз ұзату тойында орындалатын өлеңдердің бірі – сыңсу және қоштасу. Бұл өлеңді ұзатылғалы отырған қыз жақын туыстарымен қоштасу үшін, үй-үйді аралайды. Әр аралаған үйде оны құрметтеп дәм беріп, осы кезде өнерлі ақынжанды бойжеткендер қоштасу өлеңдерін айтатын болған. Онда елімен, бабалық шағымен, ата-анасымен, бауырларымен, құрбыларымен қош айтысу мотиві орын алады. Осындай көпшілікке кеңінен тараған қоштасу жырларының тамаша үлгілері халық жадында сақталып қалған. Алайда, этнограф зерттеуші Халел Арғынбаев Қазақтың отбасылық дәстүрлері атты еңбегінде келесі пікірге орын берген.

Кіретін үйлердің саны мен қай үйде қанша кідіретін мерзімді бастаушы жеңгелері белгілейді. Түс кезінде кіретін үйге қозы сойғызып, біраз тыныс алады. Түстен кейін тағы да жеделдетіп әр үйге кіріп, тізе бүгіп, дәм татып, қош атйсып шыға береді де, кешке қарай өз үйіне оралады [11, 157].

Бұл пікірден, түсінетініміз; қоштасу салтын орындау кезінде қоштасу немесе сыңсу өлеңін орындаудың міндеті жоқ. Оны тек ақын қыздар ғана айтатын болған, қоштасу немесе сыңсуды тек қара сөзбен қоштасып айтылатын да болған. Сонымен қатар өлеңнің мазмұнында қыздың мұңы, көңіл-күйі анық байқалады. Онда қыз тағдырының оңай еместігі, жат жұрттық тағдырға мойынсыну сияқты мәселелер аңғарылады. Яғни, аталып отырған сыңсу, қоштасу өлеңдері дәстүрге жанама түрде қатысты.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. Болатова Г. Салт жырларындағы тәрбиелік үрдістер. - Алматы: Рауан, 1997, - 127 б.
2. Курглов Ю. русские обрядовые песни. - Москва, 1989, - с. 8.
3. Төлеутаев Қ. Балқаш өңірінің әндері. - Алматы, -1989.
4. Қазақ халық әдебиеті. - Алматы: Рауан, 1989.
5. Сейфуллин С. Қазақ әдебиеті // Шығармалары. - Алматы, 1964,- 158 б.
6. ҚазМУ-дың 1984 ж. фольклорлық экспедициясы материалдарынан.
7. Төлеутаев Қ. Балқаш өңірінің әндері. - Алматы, -1989.
8. Болатова Г. Салт жырларындағы тәрбиелік үрдістер. - Алматы: Рауан, 1997, - 127 б.
9. Төрекұлов Н. Қазақ совет халық поэзиясының жанрлық ерекшеліктері. - Алматы, 1979.
10. Ақ сандық, көк сандық. - Алматы, 1999, - 30 б.
11. Арғынбаев Х. Қазақтың отбасылық дәстүрлері. - Алматы: Қайнар, - 2005.

POLITIKA

Politické vedení (historie, problémy, perspektivy)

К.і.н. Валюх Л.І.

Рівненський державний гуманітарний університет, Україна

ОНТОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ ХАННИ АРЕНДТ

Комунікаційна теорія інтерпретує владу як особливий різновид соціальної взаємодії політичних суб'єктів, специфічну форму соціальної комунікації між суб'єктами і об'єктами політичної діяльності. У цьому контексті розвиваються значна кількість сучасних концепцій влади. Однією із найвідоміших є онтологічна концепція представниці франкфуртської школи Ханни Арендт. Вона поставила під сумнів класичну постановку питання про владу, де політична влада потрактовується як сукупність політичних інститутів, через які одні соціальні групи отримують можливість нав'язувати свою волю іншим, але діяти при цьому відповідно до так званих загальних інтересів.

Український вчений В.О. Копилов називає Х. Арендт «основоположником і головним представником ідеї колективної природи влади» [4, с. 86]. Оскільки, вона вважає, що влада означає здатність людини не стільки діяти самому, скільки взаємодіяти з іншими людьми. Влада не є власністю одного індивіда – вона належить групі доти, поки ця група діє узгоджено. Група чи колектив наділяє владою від свого імені, тому влада існує тільки в групі та допоки ця група існує. Індивіди самі по собі не мають влади і не можуть її здійснювати, бо мають лише силу [3, с. 37]. Отож, влада – це здатність людини не стільки діяти самостійно, скільки взаємодіяти з іншими людьми. У цьому контексті необхідною є організація узгоджених суспільних дій, що засновані на перевазі колективного інтересу над особистим. Влада виникає в процесі людської комунікації та потребує не лише ресурсів, а й актуалізації та розвитку.

Ще однією суттєвою характеристикою влади в аспекті відкриття нових можливостей є, на думку Х. Арендт, реалізація феномену свободи. Вона містить колосальний креативний потенціал і змінює діяльність людини та дає можливість бути активною творчою особистістю та сприяє новим звершенням.

Сутність відносин у суспільстві полягає в перетворенні матеріальних і духовних інтересів у спільну дію. Відповідно, спільна діяльність є невід'ємним атрибутом суспільних відносин та можлива лише за існування свободи. Комунікація розуміється Арендт не тільки як мовленнєва взаємодія або спілкування, символи і знаки, а й як можливість здійснення влади. Політика та влада мають стати тим середовищем, у якому людина шукає саму себе і співставляє з іншими. Організація політичного порядку, на її думку, є не лише сукупністю політичних інститутів, що сприяють інституційному здійсненню влади, а й комунікативний простір спілкування суб'єктів політичного поля, де відбувається самореалізація людської особистості та обов'язково дотримуються права кожного на таке самовираження [2, с. 37].

Х. Арендт чітко розмежовує поняття влади і категорію насилля. Вона вважає, що вони не можуть бути тотожними оскільки безвладдя у політиці, як альтернатива владі, теж може проявлятися через акти насилля. Згідно Х. Арендт саме насилля здатне знищити політичну владу як взаємодію соціальних спільнот. Авторка зводить політичну владу до поняття практики, яка виражається у спілкуванні та взаємодії індивідів.

Тоталітаризм означає ліквідацію свободи, оскільки воля кожного, за такого політичного режиму, залежить від колективної волі та підпорядковується їй. Як відомо, тоталітарна влада використовує пропаганду і терор. У країнах, де тоталітаризм має абсолютну владу, пропаганда замінюється ідеологічною обробкою й використовує насильство не стільки для залякування людей, скільки для втілення своїх ідеологічних доктрин і брехні. Х. Арендт відзначає, що, якщо тоталітарна пропаганда не матиме досить сильних важелів впливу на громадян своєї країни, то рано чи пізно тотальна ідеологія перестане бути такою, з'являться альтернативні ідеологічні доктрини чи просто думки, що житимуться іншими джерелами інформації. Тому безальтернативні джерела інформації та тотальний контроль над усіма сферами людського існування були обов'язковістю тоталітарних режимів [6].

У політичній філософії Ханни Арендт політика вважається центральною сферою людського життя. Враховуючи негативний досвід тоталітаризму, який знищив усі права людини, усе людське, Х. Арендт вважає, що людина стає особистістю, отримуючи свободу зовсім не завдяки природженим і невід'ємним правам, а завдяки суспільству. Людина не народжується вільною, вона стає нею

при відповідній реалізації влади та політичних інститутів, які гарантують політичну свободу в суспільстві [5, с. 205].

Таким чином, для Арндт важливі, здебільшого, два основних моменти: антропологічний і комунікативний. На її думку, влада носить колективний характер, і саме комунікативна діяльність створює і підтримує політичну спільноту. Політика і влада, повинні бути тим простором, у якому відбувається активний пошук людиною самої себе. Творчий потенціал влади актуалізується у випадку забезпечення і гарантування прав людини, створення умов для оптимального балансу колективного та індивідуального, досягнення свободи.

Література

1. Арндт Х. Джерела тоталітаризму / Х. Арндт. – 2 вид. – К. : Дух і літера, 2005. – 584 с.
2. Арндт Х. Становище людини / Х. Арндт. – Львів, 1999. – 254 с.
3. Болл Т. Власть / Т. Болл. – Полис . – 1993. – №5. – С . 36–42.
4. Копилов В. О. Влада – експлікація ортодоксального реляціоніста / В. О. Копилов // Гуманітарний часопис. – 2007. – № 2. – С. 84–98. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gumc_2007_2_14
5. Соловей А. М., Штерн В. Ю. Політична концепція тоталітаризму Ханни Арндт / А.М. Соловей, В.Ю Штерн // Панорама політологічних студій. – Випуск 10. – 2013. – С. 203–208.
6. Фадеева И. Тоталитарное общество Ханы Арндт [Електронний ресурс] / И. Фадеева. – Режим доступу : <http://www.e-slovo.ru/>

Globální studie

Залесский Б. Л.

Белорусский государственный университет

БЕЛАРУСЬ – ВЕЛИКОБРИТАНИЯ:

РАБОТАТЬ ВМЕСТЕ С ОБОЮДНОЙ ВЫГОДОЙ

В сентябре 2017 года в Минске побывал Государственный министр по делам Европы и Америки Министерства иностранных дел Великобритании А. Дункан, который стал первым британским министром, посетившим Беларусь за более чем 25-летнюю историю со дня установления дипломатических отношений между странами и который, надо полагать, обозначил новый уровень сотрудничества, на который Минск и Лондон могут выйти уже в ближайшем будущем. В Беларуси Великобританию считают важным партнером в Европе, что подтверждают конкретные цифры. В 2016 году объем белорусского экспорта в эту европейскую страну превысил один миллиард долларов, поставив Великобританию по данному показателю на третье место среди всех стран мира после России и Украины, обеспечив положительное сальдо белорусско-британского торгового баланса в объеме, превышающем 920 миллионов долларов. Ведущее место в ряду поставок из Беларуси на британский рынок традиционно занимают нефтепродукты и битумные смеси, калийные и азотные удобрения, строительная арматура и необработанный свинец, устройства на жидких кристаллах и женская верхняя одежда, бинокли и монокуляры, рентгеновская аппаратура и мебель. В целом же торговля Беларуси «с Великобританией достаточно многоплановая – около 190 товарных позиций» [1]. Еще более высокое – второе – место Великобритания заняла по итогам 2016 года среди стран-инвесторов, направив в белорусскую экономику 1,46 миллиарда долларов, из которых 1,39 миллиарда долларов составили прямые инвестиции. Возможно, и этот фактор способствовал тому, что к сегодняшнему дню «в Беларуси зарегистрировано около 450 предприятий с британским капиталом» [2].

Высоко ценят в Беларуси и помощь британской стороны в преодолении последствий аварии на Чернобыльской атомной электростанции. Достаточно сказать, что «в Великобритании вопросами оказания содействия белорусской стороне занимаются более 100 благотворительных организаций. За последние шесть лет почти 8 тысяч детей прошли оздоровление в Великобритании» [3]. Тем не менее, визит А. Дункана продемонстрировал обоюдное стремление сторон сделать новые шаги по развитию взаимодействия, которое базируется на уверенности «в наличии многих направлений, по которым Беларусь и Великобритания могут работать вместе с обоюдно выгодой» [4]. В частности, белорусская сторона выразила свою заинтересованность в реализации таких совместных проектов, которые, что называется, устремлены в будущее и в которых представители бизнеса Великобритании особенно сильны. Речь в данном случае идет об электромобилестроении и строительстве объектов альтернативной энергетики, а также об информационных технологиях. Чтобы ускорить движение в этом направлении, стороны в рамках визита А. Дункана подписали межправительственную Конвенцию об устранении двойного налогообложения в отношении налогов на доходы и капитал и предотвращении уклонения от уплаты налогов.

И уже в том же сентябре 2017 года тема взаимодействия по некоторым из названных выше направлений уже обсуждалась на уровне руководителей городов Минска и Ноттингема, ставших побратимами еще полвека назад. Дело в том, что Ноттингем, где сейчас эксплуатируются в основном индийские и китайские электробусы, ищет сегодня новых поставщиков этой экологически чистой транспортной техники. Имеющиеся у британцев электробусы оснащены мощной аккумуляторной батареей, которая позволяет машине перевозить пассажиров целый день, а ночью ставится на подзарядку. «Минусы такого источника питания в его большой стоимости, огромном весе, за счет чего уменьшается пассажировместимость, а также в небольшом сроке эксплуатации. Батареи в белорусских электробусах – небольшой емкости и заряжаются за пять минут на конечных остановочных пунктах» [5]. Если учесть, что у британцев есть ограничение на использование каждой единицы общественного пассажирского транспорта – не более восьми лет эксплуатации, то в итоге получается следующая картина. В имеющихся в Ноттингеме электробусах за указанный срок приходится менять батареи не менее трех раз. Белорусский

электробус и его источник питания рассчитан на десять лет. Получается, что за восемь лет – ни одной замены батареи. Выгода ощутимая. Кроме того, поставив цель – наполнить взаимодействие между городами-побратимами конкретными делами, – власти белорусской столицы предложили организовать сотрудничество в сфере строительства жилья. Дело в том, что в Минске «планируется построить жилой комплекс “Ноттингем”, и было бы символическим участие в проекте компаний из Великобритании» [6].

Еще одно направление сотрудничества, которое обещает дать интересные результаты уже в скором времени, – продвижение на британский рынок продукции белорусской деревообрабатывающей отрасли. Для этого в октябре 2017 года на крупнейшей профильной международной выставке в британском Бирмингеме Timber Expo впервые была представлена национальная экспозиция Беларуси, включившая в себя практически весь спектр продукции белорусского лесопромышленного комплекса – от сырья до продуктов глубокой переработки. Продукцию показали ОАО “Ивацевичдрев”, УП “Беллесэкспорт” и другие. Результат: более полсотни заинтересованных британских деловых партнеров.

Литература

1. Матвеев, В. Белорусскую продукцию деревообработки будут активно продвигать на рынок Великобритании / В. Матвеев // [Электронный ресурс]. – 2017. – URL: <http://www.belta.by/economics/view/beloruskuju-produktsiju-derevoobrabotki-budut-aktivno-prodvigat-na-rynok-velikobritanii-268365-2017>
2. Великобритания [Электронный ресурс]. – 2017. – URL: <https://export.by/uk>
3. Стенограмма подхода к прессе Министра иностранных дел Беларуси В. Макея по итогам переговоров с Государственным министром по делам Европы и Америки МИД Великобритании (26 сентября 2017 г., г. Минск) [Электронный ресурс]. – 2017. – URL: http://mfa.gov.by/press/news_mfa/a49a1f18fb246015.html
4. Встреча с Государственным министром по делам Европы и Америки МИД Великобритании Аланом Дунканом [Электронный ресурс]. – 2017. – URL:

http://president.gov.by/ru/news_ru/view/vstrecha-s-alanom-dunkanom-17170/

5. Англичане заінтэрасавалісь беларускімі электробусамі [Электронный ресурс]. – 2017. – URL: <http://www.belta.by/economics/view/anglichane-zainteresovalis-beloruskimi-elektrobusami-265575-2017/>
6. Матвеева, Н. Ноттингем заінтэрасаван в сотруднічэствэ с Мінскам в сфэре абразаванія і электротранспарта / Н. Матвеева // [Электронный ресурс]. – 2017. – URL: <http://www.belta.by/regions/view/nottingem-zainteresovan-v-sotrudnichestve-s-minskom-v-sfere-obrazovaniya-i-elektrotransporta-265571-2017/>

Regionální politické procesy

Абдықалық А.А., с.ғ.к.

Алматынський университет энергетики и связи, Казахстан

ӘЛЕУМЕТТІК СЕРІКТЕСТІК – ӘЛЕУМЕТТІК САЯСАТТЫ ТИІМДІ ЖҮРГІЗУДІҢ НЕГІЗІ

Әлеуметтік саясаттың тиімділігі халықтың тұрмыс - тіршілігі мен өмір сапасының деңгейімен өлшенеді. Ол материалдық, әлеуметтік және мәдени даму деңгейінің сапалық жиынтығымен сипатталады. Халық өмірінің сапалық деңгейінің көрсеткіштеріне азаматтардың еңбек қауіпсіздігі мен жағдайы, қоршаған ортаның экологиялық ахуалы, бос уақыттың болуы және оны пайдаланудың мүмкіндіктерінің жасалуы, мәдени деңгейі, денсаулығы, мүліктік және меншіктік қауіпсіздігіне кепілдік т.б. жатады. Бұл көрсеткіштер қоғам дамуының ерекшеліктеріне сәйкес өзгеріп отырады. Мемлекеттің әлеуметтік саясатты жүргізуі қоғамдағы өзгерістерге, олардың материалдық және рухани қажеттіліктерінің қанағаттандырылуына байланысты болып келеді. Сонымен мемлекеттің әлеуметтік саясаты ынтымақтастық қағидаларын жеке жауапкершілік қағидаларымен толықтыруды, оларды ұштастыруды ұсынады. Әлеуметтік саясаттың саяси үрдістердегі маңызды бағыты – әлеуметтік серіктестік қағидасын толыққанды қалыптастыру болып табылады. Әлеуметтік серіктестік – нақты әлеуметтік мәселелерді шешу барысында, мемлекеттік органдар мен азаматтардың, үкіметтік емес ұйымдардың, кәсіпкерлік құрылымдардың тең деңгейдегі келісім-шарттарын өзара қарым-қатынастарда орындау. Демек, әлеуметтік серіктестік әлеуметтік мәселелерді шешуде қоғам мен экономикадағы әртүрлі секторлардың ұйымдары арасындағы олардың өзара іс-әрекеттерін айқындайды. Оның түпкі мақсаты, бір жақтың көмегі мен қолдауы емес, керісінше, өзекті әлеуметтік мәселені бірігіп талдау әрекеттерін жоспарлау арқылы оны жүзеге асырып, оған бақылау орнату деп түсінген жөн. Әлеуметтік салада мемлекет негізінен өзін-өзі реттейтін, өзара көмек көрсететін және ынтымақтастық танытатын институттарды: әлеуметтік сақтандыру серіктестігін,

кәсіби қауіп-қатерден қорғау ұйымдарын, өзін-өзі басқарудың, өзара көмек көрсетудің және ынтымақтастықтың еңбек, аймақтық және басқа да жергілікті органдарын құру арқылы дамиды.

Мемлекеттің әлеуметтік әрекеті оның құрамдас үш бөлігі – экономикалық тиімділік, әлеуметтік саясат, биліктің құзыреттілігі және қоғамдық институттар әрдайым бір-бірімен тығыз қарым-қатынаста болған жағдайда ғана жүзеге асады.

Әлеуметтік саясат табиғатының өзі де адам факторы мәселесінен туындайтындықтан, мемлекеттің де, қоғамдағы саяси институттардың да қызметі бірінші кезекте әлеуметтік құқықтардың жүзеге асырылуына тәуелді болуы заңды құбылыс[1]. Мемлекет өзінің әлеуметтік саясатында еңбек қатынастары салаларына араласпай, тек қоғамдық тәртіпті орнатумен шектеле алмайды. Ал, дамыған елдердегі билік әлеуметтік мәселелердің өзектілігіне негізгі басымдықтар беріп отыр. Партиялар кәсіподақ мүшелерінің мүдделерін қорғауды қамтамасыз ететін, жаңадан әлеуметтік қатынастарды реттейтін заңнамалардың қабылдануына қол жеткізіп отырды. Бұл мәселелерді реттеуде елімізде әлеуметтік саясаттың ортақ мүддеге бағытталған қызметін жақсарту үшін саяси билік пен кәсіподақтар әлеуметтік серіктестік ұстанымына ерекше маңыз беруде. Бұл дегеніміз, Қазақстандағы саяси институттардың әлеуметтік саясаттың өзекті мәселелері бойынша шешімдер қабылдауда қоғамдық диалогқа басымдық беретінін көрсетеді. Әлеуметтік серіктестік - билік, еңбек және капитал келісімдерінің маңызды құралы. Үкімет, жұмыс беруші мен ұйым арасындағы келісім орталықтанған, жоспарлы экономикадан әлеуметтік саланың тұрақты жолымен нарықтық экономикаға көшудің маңызды құралы болып табылады. Қазақстан Республикасындағы әлеуметтік серіктестік келесі міндеттерді атқаруға бағытталған: әлеуметтік және еңбекпен байланысты басқа да қарым-қатынастарды реттейтін тиімді механизм жасау; қоғамның барлық топтарының мүдделерін есепке алу негізіндегі қоғамдық келісімдер мен әлеуметтік тұрақтылықты қамтамасыз етуге ат салысу; жұмысшылардың еңбек құқықтарына кепілдік беру және олардың әлеуметтік қорғалуын қамтамасыз ету; барлық деңгейдегі әлеуметтік серіктестік арасындағы келісімдер мен кеңестер үрдісіне атсалысу.

Әлеуметтік серіктестік әлеуметтік серіктестік органдар жағының өзара қарым-қатынас түрін мынандай деңгейлерде қамтамасыз етеді: республикалық деңгейде; салалық деңгейде; аймақтық (облыстық, қалалық, аудандық) деңгейде.

Ұйым деңгейіндегі әлеуметтік серіктестік Қазақстан Республикасы Заңнамасымен реттеледі [2].

Сонымен, әлеуметтік саладағы ынтымақтастық жөнінде айтып болсақ, онда әлемдік тұрғыдағы қалыптасқан тәжірибелердің негізіне сүйену қажет. Мәселен, ең алдымен ақпараттық алмасу шараларын жүзеге асырған жөн. Келесі қадамдарда, біріккен қайырымдылық акциялары мен өзге де бір рет жасалатын сипаттағы іс-шараларды өткізген дұрыс. Содан кейін, әлеуметтік бастамалар мен бағдарламаларды консультациялық қызметтер мен шығындарды өтеу сияқты жүйелі қолдау механизмін қолдану керек болады. Келесі басымдықтар, барлық үш сектордың өкілдерін біріктіріп, тұрақты жұмыс істеп тұратын «дөңгелек үстелдерді» немесе мемлекеттік-қоғамдық басқаруды дамыту мақсатындағы қоғамдық палаталарды енгізу қажет. Сонымен қатар ең маңызды бағыт, әлеуметтік саланы конкурстық негізде қаржыландыру шараларын ескеру шарт.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Демеуова М. Қайырымдылық және оның әлеуметтік мәні // Ақиқат. - 2000.- №8-9.
2. Әлеуметтік серіктестік міндеттері мен ұйымы //www.enbek.kz
3. 3.Оксфорд қысқаша сөздігі. Саясаттану. - Алматы.: Қазақстан, 2001.- 340 б.

Абдықалық А.А., с.ғ.к, Бисенова.А.З., с.ғ.қ.

Алматынський университет энергетікі і связи, Қазақстан

ЖАСТАРДЫҢ РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕСІ

Бүгінде еліміздің үштен бір бөлігін құрайтын жастар - келешек қоғамның жарқын болашағын қалыптастыратын стратегиялық мақсаттарды жүзеге асырушы екені белгілі. Жастардың білімі мен кемелді келешегі – қай кезде де қоғамды толғандыратын басты мәселе болып келді. Қоғам өз мұрасын, мәдениетін және құндылықтарын аялап, бағалайтын кейінгі ұрпаққа қалдырғысы келеді. Сондықтан жан-жақты тәрбиеленген, қабілетті, бастамашыл, дүниетанымы терең, көкірегі ояу, білімді ұрпақ – қоғамның басты діңгегі болып отыр. Сол себепті қазақ мәдениетіндегі адами құндылықтарды жетілдіру, экономикалық өркендеу мен даму, әлем елдерінің қатарынан лайықты орын алу секілді көкейкесті мәселелерді талқыға салған кезде, аталған мақсаттарға қол жеткізуде жалынды жастардың шешуші қызмет атқаратынын естен шығаруға болмайды.

Елбасы өзінің Қазақстан халқына арнаған 2012 жылғы «Әлеуметтік-экономикалық дамуды жаңғырту – Қазақстанның басты бағыты» атты Жолдауында қазіргі қазақ жастарының құндылықтық бағдарларындағы ұлттық құндылықтардың рөлін анықтап берді.

Жастар халықтың қоғамдық белсенді бөлігі және тәуелсіз еліміздің болашақ дамуы үшін стратегиялық ресурсы болып табылады. Жастардың мемлекет мүддесі мен мемлекеттің болашақта дамуын қамтамасыз етуге мүмкіндіктері бар зиялылық және рухани саналы тұлғаның қалыптасу қажеттілігі аясында айқындалады. Қазақстан Республикасының мемлекеттік жастар саясатының негізгі мақсаттарының бірі ол жастардың әлеуметтік дербестігі, дәстүрлі діни құндылықтарды тұлғалық қалыптасуын жүзеге асырумен бірге, құқықтық, экономикалық, ұйымдастырушылық жағдайларды жасап реттеу және нығайту болып табылады.

Бүгінгі таңда жастардың қажеттілігін өтеу, рухани құндылықтарды сіңіруге және олардың өзін-өзі тәрбиелеп, дамытуын жетілдіріп, өздерінің қабілет мүмкіндіктерін ашуға білім парадигмалары толықтай сәйкес емес. Осы орайдан білім беруді дамыту тұжырымдалған мемлекеттік тәуелсіздікті қалыптастыру мен нығайту үшін білім берудің мақсаты мен міндеттерін, құрылымы мен мазмұны және негізгі стратегиялық жолдарын айқындайтын парадигма қажет. Рухани-құнды қасиеттердің қалыптасуы, жастардың мінез-құлық тәртібінің де сапасын анықтайды. Оның рухани-адамгершілік тәрбиесіне әсер ететін факторларға: қоршаған орта, табиғат, дене еңбектерінің түрлері, экономикалық жағдайлар мен ұлттық салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар және т.б. жатады. Олар жастардың мінез-құлқының, тәртібінің және қарым-қатынасы мен іс-әрекетінің өзгеруіне, адамгершілік тұрғысынан жетілуіне мүмкіндік жасайды. Басқаша айтқанда оның қалыптасуына саяси, экономикалық, руханилық, адамгершіліктік факторлар мен биологиялық, физиологиялық факторларда әсер етеді, ал оның мәні, нәтижесі рухани-адамгершілік құндылық сипатынан көрінеді.

Жастардың тәрбиесі мен өмірге дайындығын қамтамасыз ететін бағдарлама мемлекеттің ең маңызды бағдарламасы болуға тиіс. Өскелең жас ұрпақты өз бетінше қараусыз қалдыруға болмайды, оларды өркениетіміздің болашағына кепіл болатындай етіп тәрбиелеу қажет. Жас ұрпақты тәрбиелеуде бірінші орында тәрбиенің орны ерекше. Сондықтан қай ортада болмасын жастарға тәрбие бере отырып, еліміздің болашағы осы жас ұрпақтың ақыл-парасатымен құрылып, өмір сүретін болады.

Қазіргі білім мен тәрбие берудің мазмұны келесі үш бағыттағы тәрбие мәселесін қамтиды. Еркін тұлғаны тәрбиелеу; рухани тұлғаны тәрбиелеу; ізгілікті, адамгершілігі мол тұлғаны тәрбиелеу;

Әлемдегі ғаламдану үдерісі, қоғамның рухани адамгершілікті қамтитын мәдениеттердің өзара байланысы және этномәдени дәстүрлер мен жалпыадамзаттық құндылықтардың құрамдас бөлігі ретіндегі ұлттық құндылықтар негізінде тұлғаны қалыптастыруды алдыңғы қатарға шығарады. Бұл тұрғыдан рухани адамгершілігі қалыптасқан ұрпақты тәрбиелеуде ғасырлар бойы жинақталған өмірдің мәні туралы халықтың мәдени мұраларын, даналық ұлағаттарды пайдалануы жоғары деңгейде маңызды болмақ[1].

Білім беру парадигмалары негізінде тұлғаның рухани дүниесін қалыптастырудың тенденциялары: білім беру парадигмалары білім алушылардың сұранысы, талабы бойынша өзгеріп дамиды; рухани құндылықтарды бағалауға үйрету, білім беру парадигмаларының негізгі элементі болып табылады; көпмәдениетті ортадағы негізделген ортақ құндылықтар дүниесі қалыптасады; өркениетті елдермен қарым-қатынаста руханилық алғашқы орынға ие болады; адам әлемдік өркениет жағдайындағы жалпыадамзаттық құндылықтар қатарындағы көшбасшыға айналады; білім беру мен тәрбиелеуде интеллектуалдылыққа қол жетімді болып, жастардың рухани сапасына мән беріледі; білім беру жүйесінің ортақтасуы біртұтас білім беру кеңістігін құруға алғы шарт болады[2].

Сонымен жастардың білімді, дәстүрмен қатар өз заманның озық діни құндылықтарын меңгерген, бәсекеге қабілетті болғаны абзал. Осы тұста жастардың дұрыс әлеуметтенуімен қоса ұлттық құндылықтарда тәрбиеленудегі маңызы зор.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасының этникалық – мәдени білім тұжырымдамасы // Қазақстан мектебі. -2000. -№9.
2. Молдабек А. Жастар ұмтылып талпынбаса, себебі бар шығар // Ақиқат- 2015. №5.

CONTENTS

FILOLOGIE

Metody výuky jazyka a literatury

Бейсенбаева Л.А. ҮШ ТІЛДІ МЕҢГЕРУ – ЖАРҒЫН БОЛАШАҚТЫҢ КЕПІЛІ 3

Rétorika a stylistika

Tomilina A. O., THE IMPLEMENTATION OF THE MANIPULATING CONTENT THROUGH THE USE OF SO CALLED EMPTY WORDS IN COMMERCIALS 8

Metody a úrovně metody pro jazyky

Manarova G.K., Manarov E.K. CLIL - INNOVATIVE METHOD OF LEARNING FOREIGN LANGUAGES 10

Aktuální problémy překladu

Марченко Т.А. ПЕРЕКЛАДНА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА ДНІПРОВСЬКОГО 13

Jazyk, řeč, komunikace

Макешова Ж.М. МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ОҚЫТУДА ИННОВАЦИЯЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ 16

Набидуллин А.С. ФУНКЦИОНАЛДЫ САУАТТЫЛЫҚ 19

Фот Л.В., Рябова О.М., Бахтияров Д.М. СОВРЕМЕННЫЕ СРЕДСТВА ФИКСАЦИИ ИНФОРМАЦИИ НА ПИСЬМЕ 25

Партика А. «СПАНГЛІШ» ЯК РІЗНОВИД АНГЛІЙСЬКОЇ ТА ІСПАНСЬКОЇ МОВ 33

Abdiman Zhaniya LEXICAL PECULIARITIES OF INAUGURAL ADDRESSES OF N.A. NAZARBAYEV 36

PRÁVNÍ VĚDA

Dějiny státu a práva

Shchyrba M. Yu. PROBLEMS OF LEGAL POLICY IN THE FIELD OF PROPHYLACTIC MEASURES OF HEALTHY LIFESTYLE AMONG CHILDREN AND YOUTH 44

Trestní právo a kriminalistika

Сушко М.О. ЗАЛУЧЕННЯ СПЕЦІАЛІСТА ДО ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ
(РОЗШУКОВИХ) ДІЙ..... 47

Білик.Д.В. ОКРЕМІ ОЗНАКИ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ
БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ РОБІТ З ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ 51

Ekologické, celostátní a zemědělské právo

Утегенова Г.А. СУ ҚҰҚЫҚТЫҚ НОРМАЛАРЫ МЕН ТАЛАПТАРЫН ЖҮЗЕГЕ
АСЫРУДАҒЫ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ЫНТЫМАҚТАСТЫҚТЫҢ РӨЛІ МЕН МАҢЫЗЫ . 54

Ústavní právo

Яківчук Ж. В. РОЛЬ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ У ЗДІЙСНЕННІ ДЕРЖАВНОЇ
ВЛАДИ..... 58

Obchodní právo

Костина О.И. ЗАЩИТА ОТ НЕДОБРОСОВЕСТНОЙ КОНКУРЕНЦИИ В
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ..... 61

Mezinárodní právo

Aralbaeva A.A., Ryskeldi A. ACTUAL ISSUES OF THE IMMUNITY AND
PRIVILEGES OF PERSONNEL OF FOREIGN DIPLOMATIC MISSIONS IN THE
REPUBLIC OF KAZAKHSTAN..... 65

HISTORY

Obecná historie

Дубчак Є. В. ВНЕСОК ФЕДОРА МІЩЕНКА У ВИВЧЕННЯ АНТИЧНОСТІ..... 72

Токарєв Г.С. , Пилипенко М.М. ГОЛОДОМОР В УКРАЇНІ 1946-1947..... 75

Etnografie

Колумбаева З.Е., Райымбекова Г. ФОЛЬКЛОРЛЫҚ ЖЫРЛАРДАҒЫ
САЛТТЫҚ ҮРДІСТЕР 78

POLITIKA

Politické vedení (historie, problémy, perspektivy)

Валюх Л.І. ОНТОЛОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ВЛАДИ ХАННИ АРЕНДТ 85

Globální studie

Залесский Б. Л. БЕЛАРУСЬ - ВЕЛИКОБРИТАНИЯ: РАБОТАТЬ ВМЕСТЕ С ОБОЮДНОЙ ВЫГОДОЙ.....	88
---	-----------

Regionální politické procesy

Абдықалық А.А., ӘЛЕУМЕТТІК СЕРІКТЕСТІК – ӘЛЕУМЕТТІК САЯСАТТЫ ТИІМДІ ЖҮРГІЗУДІҢ НЕГІЗІ	92
Абдықалық А.А., Бисенова.А.З. ЖАСТАРДЫҢ РУХАНИ ҚҰНДЫЛЫҚТАРЫН ҚАЛЫПТАСТЫРУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕСІ	95
CONTENTS.....	98

- *230267*
- *230876*
- *230177*
- *230564*
- *230417*
- *230695*
- *230749*
- *230827*
- *230897*
- *230656*
- *230528*
- *230832*
- *230744*
- *230825*
- *230553*
- *230479*
- *229988*
- *230496*
- *229948*
- *230840*
- *230830*
- *230877*
- *230880*